

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Basel II

– En studie av hur mindre banker påverkas av regelverket

Kandidatuppsats i Företagsekonomi
Extern redovisning och Företagsanalys
Höstterminen 2007

Handledare: Andreas Hagberg
Författare: Shaima Attar
Annette Gröndahl

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare Andreas Hagberg för det stöd och värdefulla synpunkter som vi fått genom hela uppsatsskrivandet. Vi vill även ta tillfället i akt och tacka studiens respondenter Magnus Andersson kreditchef på Länsförsäkringar Bank, Thomas Hjalmarsson kreditchef på ICA Banken, Åsa Hultlov riskanalytiker på Landshypoteket samt Britt Ericsson på Finansinspektionen för deras medverkan.

Tack!

Göteborg 11 januari 2008

Shaima Attar

Annette Gröndahl

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Extern redovisning och Företagsanalys, kandidatuppsats HT 2007

Författare: Shaima Attar och Annette Gröndahl

Handledare: Andreas Hagberg

Titel: Basel II- En studie av hur mindre banker påverkas av regelverket

Nyckelord: Basel II, kapitaltäckning, kapitalkrav, nischbanker

Bakgrund och problemformulering: Första januari 2007 började regelverket Basel II gälla för banker inom EU. Syftet med regelverket är framför allt att förhindra finansiell instabilitet genom att ställa krav på bankers riskhantering. Basel II är ett komplext regelverk som ställer krav på datainsamlingen samt bankernas IT- systemen. Kostnaderna för implementeringen av Basel II är höga vilket kan ställa till problem för mindre banker då de sällan har samma resurser som storbankerna.

Syfte: Avsikten med uppsatsen är att påvisa hur Basel II påverkar mindre banker verksamma på den svenska marknaden. Utifrån de tre pelarna vill författarna undersöka vilka effekter de nya reglerna har medfört för bankerna samt om de missgynnas av Basel II.

Metod: I den här uppsatsen har författarna använt en kvalitativ metod för insamling av empirisk data. Data har insamlats genom intervjuer med Länsförsäkringar Bank, ICA Banken, Landshypotek samt Finansinspektionen. Metoden anses vara mest lämpad för att ge en djupare förståelse av vilka effekter Basel II har på ett antal banker.

Referensram: I kapitlet ges en kort presentation av riskhantering. Här beskrivs också Basel I och de, i denna studie, viktigaste delarna av Basel II. Avslutningsvis ges akademisk och vetenskaplig kritik mot regelverket.

Slutsats: De huvudsakliga effekterna av Basel II på mindre banker är att riskhanteringen har förbättrats. Basel II kommer att påverka kreditinstituten på olika sätt beroende på vilka metoder som implementerats för riskmätning. För de banker som använder IRK-metoderna i hushållsportföljen kommer troligtvis kapitalkravet att sänkas på sikt vilket även skapar incitament för övriga banker att övergå till mer riskkänsliga metoder. Initialkostnaderna är dock mycket höga men samtliga banker i studien som implementerat IRK-metoderna anser att nyttan överstiger kostnaderna. Mindre banker missgynnas inte av Basel II då de har möjligheten att välja de metoder som anses vara mest lämpade för verksamheten. Huruvida banker missgynnas av Basel II beror på verksamhetens riskprofil och datatillgänglighet snarare än på bankens storlek.

Förkortningar

BIS	Bank for International Settlement
FI	Finansinspektionen
FFFS	Finansinspektionens Författningssamling
IKU	Intern Kapital Utvärdering
IRK	Intern riskklassificering
KTL	Lagen (1994:2003) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemdiskussion.....	8
1.3 Syfte och Problemformulering	9
1.4 Avgränsningar	9
1.5 Disposition.....	10
2 Metod	11
2.1 Angreppssätt	11
2.2 Datainsamling.....	11
2.2.1 Primärdata	11
2.2.2 Sekundärdata.....	12
2.3 Urval	12
2.3.1 Val av banker	12
2.3.2 Val av respondenter	12
2.4 Intervjustruktur	13
2.5 Undersökningens trovärdighet.....	14
2.5.1 Validitet.....	14
2.5.2 Reliabilitet.....	14
3 Referensram	16
3.1 Skäl för reglering av banker	16
3.2 Riskhantering.....	16
3.3 Risker i bankverksamheten.....	17
3.3.1 Kreditrisk	17
3.3.2 Operativ risk.....	17
3.3.3 Marknadsrisk.....	18
3.4 Basel I.....	18
3.5 Basel II - de tre pelarna.....	19
3.5.1 Pelare 1 - Minimikrav på kapital	20
3.5.2 Pelare 2 – Krav på kapitalbedömning och risktillsyn	22
3.5.3 Pelare 3 – Information och genomlysning	22
3.6 Kritik mot Basel II.....	23
4 Empiri.....	25
4.1 Inledning.....	25
4.2 Länsförsäkringar Bank	25
4.3 ICA Banken	27

4.4 Landshypotek.....	29
4.5 Finansinspektionen	30
5 Analys.....	32
5.1 Val av beräkningsmetod	32
5.2 Svårigheter.....	33
5.3 Kostnader i förhållande till nytta	33
5.4 Omorganisering	34
5.5 Information och genomlysning.....	34
5.6 Framtida effekter	34
6 Slutsats och diskussion.....	36
6.1 Forskningsfrågan besvaras	36
6.2 Förslag till vidare forskning	37
Litteraturoversikt.....	38
Bilaga 1	42
Bilaga 2	44

1 Inledning

I detta inledande kapitel presenteras bakgrunden till undersökningsproblemet. Dessutom förs en problemdiskussion som utmynnar i uppsatsens frågeställning. Därefter fastställs uppsatsen syfte och avgränsningar. Avslutningsvis presenteras en disposition som förser läsaren med en översikt av uppsatsens olika delar.

1.1 Bakgrund

Under slutet av 1960- och början av 1970-talet förorsakade banker runt om i världen höga förluster i och med engagemanget i sin utlandsrörelse och valutahandeln vilket resulterade i ett antal misslyckanden av de internationella bankerna. Ett nämnvärt exempel är den tyska bankfirman Herstatt som gick i konkurs 1974. Bankens förfall var oroväckande och riskfyllt för valutamarknaden, vilket resulterade i att Baselkommittén bildades 1974 (Finansinspektionen, 2004). Det beslutades att tillsynsmyndigheter i 10-gruppens länder¹ skulle samarbeta genom att bilda ett samarbetsorgan, där representanter från centralbanker och tillsynsmyndigheter skulle ingå. Samarbetsorganets huvudsyfte var att samverka vid eventuella störningar i banksystemet som bedömdes få påföljder utanför det egna landet (Finansdepartementet, 1988).

Under 1970-talets senare del och i början av 1980-talet ökade bankernas internationella utlåning snabbt i förhållande till den inhemska utlåningen. Under samma period inleddes en utveckling i banksystemet, som innebar att den traditionella utlåningen till viss del ersattes med nya låneinstrument. Eftersom dessa förändringar inte framgick av bankernas balansräkningar kunde kapitalkraven undgås utan större svårigheter (ibid).

Utvecklingen inom den finansiella sektorn var oroväckande, vilket ledde till att Baselkommittén år 1988 beslutade om ett nytt regelverk, som kom att kallas Basel I, för beräkning av kapitalkrav för kreditrisker. Ett par år senare infördes regler för beräkning av kapitalkrav för marknadsrisker (ibid). Enligt Basel I-direktivet skulle kreditinstituten ha en riskbaserad kapitaltäckningsgrad för kreditrisker på minst 8 % av de riskvägda tillgångarna oavsett riskprofil. Det är bland annat i detta avseende som Basel I brister vilket utmynnade i utformningen av ett nytt regelverk - Basel II. De nya reglerna gäller samtliga kreditinstitut och värdepappersföretag inom EU och syftar främst till att generera en riskkänslig ram för bankvärlden där risker fångas upp och värderas på ett bättre sätt än tidigare (Europeiska unionens officiella tidning, 2005). Det finns en enighet bland både myndigheter och företag att Basel II utgör ett viktigt framsteg på just den punkten och att det nya systemet bidrar till förbättrade stabilitetsegenskaper (Finansinspektionen, 2004).

Första januari 2007 började Basel II att gälla inom EU. Direktivet består av tre så kallade pelare. Den första pelaren innebär att kapitaltäckningsreglerna görs mer riskkänsliga genom att banker ges möjlighet att välja mellan interna riskklassificeringsmetoder och enklare beräkningsmetoder. Ett par nya dimensioner har införts varav den ena benämns pelare två och går ut på att företagen gör en ackumulerad bedömning av sin riskbild samt det kapitalkrav som erfordras för att passa denna. Utöver detta skall tillsynsmyndigheter bedöma

¹Dessa länder är Belgien, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Spanien, Sverige, Schweiz, Storbritannien och Tyskland.

bankernas risk, kapital och riskhantering samt göra bedömningar om huruvida kapitalet storlek är lämplig eller inte. Den andra dimensionen, pelare tre, innebär förbättrad genomlysning i syfte att bidra till effektivare marknader med lika konkurrensvillkor (ibid).

1.2 Problemdiskussion

Debatten kring huruvida mindre företag och kreditinstitut kommer att gynnas av Basel II har varit omfattande. En del kritiker påstår att mindre företag och kreditinstitut missgynnas av regelverket och att det enbart är stora retailbanker² som är vinnare. Hakenes & Schnabel (2003) skriver i rapporten "Bank size and risk-taking under Basel II" att regelverket ger större banker konkurrensfördelar över mindre banker. Basel II utformades med stora internationella banker i baktanke men alla banker inom EU kommer att påverkas (ibid). Regeringen i USA har valt att endast implementera Basel II i de största bankerna eftersom de mindre bankerna anses klara sig lika bra med Basel I. Därför är det inte motiverat att tvinga mindre banker att införa dyra system som är utformade för stora och komplexa banker (Lang et al. 2007). Under det senaste årtiondet har antalet mindre banker ökat på den svenska marknaden (Banker i Sverige, 2007). Basel II skall ta hänsyn till de mindre bankernas begränsade resurser och skapa incitament för dessa att på sikt implementera avancerade riskmätningmetoder i syfte att minimera kapitalkostnaderna (Europeiska unionens officiella tidning, 2005).

Ett problem vid utformningen av Basel II var skillnaden mellan olika typer av verksamheter. Det är svårt att utforma ett regelverk som gynnar både små banker med mindre komplexa tjänster och stora banker med sofistikerade finansiella tjänster. Därför har banker möjligheten att välja mellan enkla beräkningsmetoder och mer avancerade metoder (Lind, 2005). De mindre bankerna har dock ofta inte tillräckliga resurser att investera i de avancerade modellerna då de innebär höga implementeringskostnader. De största och mest komplexa bankerna är i behov av att använda de interna beräkningsmetoderna och för att behärska dessa metoder är bankerna tvungna till att implementera komplexa och avancerade IT system som klarar av att göra de kalkyleringar som behövs. Medan implementeringen av samma metoder anses vara för dyr för mindre banker. De mindre bankerna tillämpar istället de enkla riskberäkningsmetoderna som är billigare att implementera eftersom ingen ny och avancerad teknologi krävs. Detta leder till att riskkänsligheten blir lägre och kapitalkravet högre för mindre banker. Flera bankagenturer förutspår att Basel II inte kommer att ha en stor inverkan på kapitalet då flera mindre banker redan väljer att hålla högt kapital oberoende av regleringen (Katchova & Barry, 2005).

För komplexa banker innebär Basel II reglerna omfattande genomgångar på kontinuerlig basis av de risker de utsätts för. För banker med mer ensartad verksamhet blir arbetet med riskanalysen enklare eftersom det förekommer färre faktorer att ta hänsyn till (Finansinspektionen, 2005).

² En hushållsbank med tjänster till privatkunder så som t.ex. in- och utlåning, rådgivning, betaltjänster m.m.

1.3 Syfte och Problemformulering

Med ovanstående diskussion som utgångspunkt ämnar författarna att undersöka hur mindre banker på den svenska marknaden påverkas av Basel II. Syftet med studien är att öka förståelsen för hur mindre banker påverkas av regelverket. Detta anses vara intressant eftersom implementeringen av regelverket kräver stora resurser vilket mindre banker inte har till sitt förfogande i lika hög grad stora banker. Studien bygger på intervjuer med företrädare från mindre banker och Finansinspektionen där författarna önskar besvara följande frågor.

– *Vilka effekter har Basel II på mindre banker?*

– *Kommer mindre banker att missgynnas av regelverket?*

1.4 Avgränsningar

Författarna har valt att undersöka vilken påverkan Basel II har på mindre banker i Sverige där fokus läggs på hushållsportföljen³. Författarna undersöker hur de tre pelarna i Basel II påverkar mindre banker. På den svenska marknaden finns det fyra så kallade storbanker. Vid sidan av dessa fyra banker finns bland annat mindre bankaktiebolag med skiftande verksamhetsinriktning som t.ex. nischbanker. I denna uppsats definieras mindre banker som nischbanker, det vill säga banker som specialiserar sig på ett fåtal typer av tjänster. Författarna kommer inte att gå djupare in på hur bankerna har utformat sina interna beräkningsmetoder då detta anses ligga utanför studiens frågeställningar.

³ Det är bostadslån, rullande konsumtionslån och övrig hushållsutlåning

1.5 Disposition

Kapitel 1-Inledning

I uppsatsens inledande kapitel presenteras uppsatsens bakgrund och syfte. Förutom detta förses läsaren med en problemdiskussion som mynnar ut i uppsatsens problemformulering.

Kapitel 2-Metod

I kapitel två presenteras uppsatsens angreppssätt. Det redogörs för de val som gjorts och hur datainsamlingen gått till. Vidare diskuteras uppsatsens trovärdighet.

Kapitel 3-Referensram

I kapitel tre presenteras uppsatsens referensram. Inledningsvis behandlas teorier kring varför den finansiella sektorn bör regleras samt uppkomsten till Basel II. Avslutningsvis behandlas den kritik som riktats mot det nya regelverket.

Kapitel 4-Empiri

I kapitel fyra kommer det empiriska materialet som samlats in genom intervjuer att redovisas. Här ges även en kort företagspresentation samt en sammanställning av intervjuerna

Kapitel 5-Analys

Detta kapitel består av den analys som gjorts utifrån referensramen och det empiriska materialet. Respondenternas syn på Basel II samt hur regelverket påverkat bankerna analyseras

Kapitel 6-Slutsats och diskussion

I uppsatsens avslutande kapitel diskuteras undersökningens slutsatser. Frågeställningarna besvaras och förslag till vidare studier ges.

2 Metod

I följande kapitel beskrivs uppsatsens angreppssätt samt hur insamlingen av information gått till. I kapitlet redogörs även för val av bolag och respondenter samt metod för datasamling. Avslutningsvis diskuteras uppsatsens validitet och reliabilitet.

2.1 Angreppssätt

Forskningslitteraturen skiljer mellan två olika metodiska angreppssätt. I den ena använder sig forskaren av siffror och statistik och man talar då om kvantitativ metod. Här samlas data in genom bland annat experiment, test, enkäter och frågeformulär. I den andra metoden, som benämns kvalitativ metod samlas data främst in genom intervjuer (Backman, 1998).

Kvalitativa metoder betyder en obetydlig grad av formalisering vars syfte är ökad förståelse. Genom olika sätt att samla in information kan det fås en djupare förståelse av det problem som studeras. Metoden kännetecknas av närhet till den källa som information hämtats från. Naturligtvis finns det både för- och nackdelar med de nämnda metoderna. Fördelar med den kvalitativa metoden är att den visar på totalsituationen vilket möjliggör en ökad förståelse för sociala processer och sammanhang. Då kvalitativ data samlas in genom intervjuer innebär det att det oftast är få enheter som studeras. Det är här som den kvantitativa metoden har sin styrka då enkäter gör det möjligt att få med flera hundra enheter i studien. Kvalitativa intervjuer kännetecknas av flexibilitet. Om någon fråga till exempel glöms bort vid intervju tillfället ges forskaren möjlighet att rätta till detta. Den kvantitativa metoden kännetecknas däremot av strukturering och standardiserade upplägg, vilket kan ses som en nackdel då ny kunskap som kommer fram under genomförandet av studien inte får leda till ändringar i upplägget. Det är dock aldrig så att den ena metoden är den rätta. Utifrån den problemformulering studien har måste man hitta den metod som bäst passar syftet (Holme & Solvang, 1997).

I denna uppsats har författarna valt att använda sig av den kvalitativa metoden. Denna metod anses mest lämpad då författarna vill fördjupa förståelsen i hur ett antal banker påverkas av Basel II. De frågor författarna utformat kan uppfattas som känsliga eftersom bankerna inte vill avslöja för mycket om de strategiska val de gjort. Därför ansågs det lämpligt att utföra en kvalitativ metod genom personliga intervjuer.

2.2 Datainsamling

Vid datainsamling används två olika typer av data för att skapa ny kunskap, nämligen primärdata och sekundärdata. Dessa kan verifiera och bekräfta varandra varför det är önskvärt att använda bägge typer av data i undersökningar (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 1999). Denna studie grundar sig på båda typerna.

2.2.1 Primärdata

För att samla in information som inte tidigare finns dokumenterad kan intervjuer eller enkäter användas. Informationen kan samlas in genom e-post, personliga besök eller per telefon (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 1999). Denna uppsats primärdata består av intervjuer som genomförts med valda banker samt tillsynsmyndigheten. Frågeformulären finns att läsa i bilaga ett och två.

2.2.2 Sekundärdata

För att kunna fastställa uppsatsens problemformulering och syfte samt erhålla relevant information till bland annat referensramen har författarna samlat in sekundärdata. Sekundärdata har insamlats från böcker, artiklar och uppsatser som på ett eller annat sätt behandlar Basel II, kapitaltäckningskrav, risker och banker. Lämplig litteratur har funnits med hjälp av sökverktygen Google och Göteborgs Universitets sökdatas Gunda. Internationella artiklar har framför allt hittats via databaserna Science Direct och Social Science Research Network. Sekundärdata bildar tillsammans med intervjuerna grunden till det kommande empirikapitlet. Nyckelord som författarna använt sig av vid informationssökning är bland annat: Basel I, Basel II, kapitaltäckningskrav, risker, mindre kreditinstitut. Författarna har i första hand använt de svenska benämningarna men har i vissa fall även använt sig av de engelska termerna för att finna så mycket material som möjligt.

2.3 Urval

2.3.1 Val av banker

Författarna har valt att enbart undersöka hur mindre banker påverkas av de nya kapitaltäckningsreglerna. De mindre banker som ingår i undersökningen är så kallade nischbanker. Urvalsprocessen inleddes med sökning på bland annat bankernas webbsidor och i tidigare studier och rapporter för att finna lämpliga banker.

Författarna valde slutligen ut fyra mindre banker som ansågs uppfylla urvalskriterierna och kontaktade dem via e-post och/eller per telefon för att fråga om de hade möjligheten att medverka i studien. Författarna har medvetet valt att undersöka banker med olika typer av hushållsutlåning för att på sätt kunna täcka stora delar av hushållsmarknaden med olika riskkaraktistika. Från början var tanken att intervjua fyra banker, men eftersom Skandia banken inte kunde medverka i studien valde författarna att undersöka tre banker. Dessa är: Länsförsäkringar Bank, Landshypotek och ICA Banken.

För att få en så balanserad bild som möjligt av vilka effekter Basel II medfört för mindre kreditinstitut har författarna valt att inkludera Finansinspektionen i studien. Detta var ett givet val eftersom Finansinspektionen ansvarar för övervakningen av den finansiella marknaden och bidrar till välfungerande finansiella system samt ser till att stabilitetskraven uppfylls (Finansinspektion, 2007).

2.3.2 Val av respondenter

Vid kontakt med bankerna bad författarna om att få intervjua en person väl insatt i Basel II-projektet. Avsikten var till en början att intervjua kunniga personer vid huvudkontoren i Stockholm men i vissa fall har det funnits kompetenta personer utanför huvudkontoret som ansetts vara lika lämpade för undersökningen. Respondenterna kontaktades via e-post eller telefon där syftet med studien beskrevs och en kort presentation av författarna gavs. På detta sätt kunde det även bekräftas att rätt person var kontaktad för intervju. För att förbereda respondenten för den kommande intervjun skickades frågorna via e-post i förväg. Tabellen nedan visar de banker och myndigheter som ingår i studien samt de intervjuade personernas befattning.

Tabell 1. Val av respondenter

Bank/Myndighet	Befattning	Namn
Länsförsäkringar	Kreditchef	Magnus Andersson
ICA Banken	Kreditchef	Thomas Hjalmarsson
Landshypotek	Riskanalytiker	Åsa Hultlov
Finansinspektionen	Finansinspektör	Britt Ericsson

2.4 Intervjustruktur

Författarna har i första hand valt att göra personliga intervjuer med bankerna av den anledningen att det ger en flexibilitet gällande tillvägagångssättet vid intervjun och möjligheten att ställa följdfrågor. Personliga intervjuer skapar även ett förtroende mellan intervjuaren och respondenten vilket gör det lättare att ställa komplicerade frågor. På grund av geografiska orsaker samt tidsbrist har en telefonintervju utförts. Författarnas uppfattning är dock att inga väsentliga skillnader har märks mellan de två intervjumetoderna, förutom att det inte är möjligt att tolka respondentens kroppsspråk i det senare fallet.

Innan intervjufrågorna skickades till respektive bank och myndighet kontaktades uppsatsens handledare för att kontrollera att frågorna var relevanta och välformulerade. Efter klartecken från handledaren skickades frågorna vidare till bankerna. För att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna har intervjufrågor skickats via e-post till respondenterna i förväg för att klargöra vilka frågor som är väsentliga för studien. Innan intervjuerna har författarna förberett sig genom att studera de aktuella bankernas webbsidor samt arbetat med referensramen. Detta för att göra det lättare att koppla primärdata med sekundärdata. Intervjuerna tog ungefär 45 minuter att genomföra. Under samtliga intervjuer har anteckningar förts av båda intervjuare. För- och nackdelar med att spela in intervjuer på band har diskuterats mellan författarna innan intervjuerna. Fördelen med användning av bandspelare är att man kan lyssna till tonfall och ordval flera gånger efter intervjun. Frågeställaren behöver inte föra antecknar utan kan istället koncentrera sig på frågorna och svaren. Nackdelar med att använda sig utav bandspelare är att det tar tid att lyssna igenom banden och att det är svårt att leta rätt på detaljer. Många människor vill inte bli inspelade på band eftersom de känner sig besvärade och hämmade av detta (Trost, 2005). Vid den första intervjun med Länsförsäkringar valde författarna att inte använda sig av bandinspelning. Detta för att författarna ansåg att det kunde hämma respondentens svar och författarna ville inte påverka svaren på något sätt. När intervjun sammanställdes upptäckte författarna att en del oklarheter fanns och beslöt sig för att använda bandspelare vid kommande intervjuer.

De i förhand utformade intervjufrågorna har verkat som ett intervjuunderlag och styrt intervjun i avsedd riktning, men respondenten har haft möjlighet att tala fritt kring hur Basel II påverkat banken i fråga. I de fall vi haft frågor efter intervjun har respondenten kontaktats igen via e-post. Detta för att undvika svagheter i den kommande empirin och analysen.

Finansinspektionen kontaktades via e post och för att hitta den mest lämpade personen att intervjua sökte författarna information på Finansinspektionens webbsida. På detta sätt har författarna fått kontaktuppgifter till kompetent person varpå ett frågeformulär e-postats till aktuell person. F frågorna genom att skicka tillbaka frågorna med svar via e-post. Svaren

ligger, tillsammans med bankintervjuerna, som grund till den kommande empirin och analysen.

2.5 Undersökningens trovärdighet

Enligt Jacobsen (2002) bör vetenskapliga undersökningar uppfylla två krav. Det första är att undersökningen måste vara valid, det vill säga giltig och relevant. Det andra kravet är reliabilitet vilket betyder att undersökningen bör vara tillförlitlig och trovärdig.

Vid granskning av sekundärdata såsom artiklar och litteratur har författarna försökt att hålla ett kritiskt förhållningssätt genom bl.a. självständigt tänkande och diskussioner sinsemellan. Detta eftersom källorna kan vara vinklade beroende på vem som är berättare.

2.5.1 Validitet

Med validitet menas att man faktiskt mäter det som man avser att mäta. Det som mäts skall uppfattas som relevant och det som mäts hos få enheter skall också gälla för flera. Validitet kan delas in i två delkomponenter. Den första som kallas intern validitet handlar om undersökningen faktiskt mäter det den avser mäta. Den andra benämns som extern validitet och har att göra med hur bra resultatet av undersökningen kan generaliseras till att gälla även i andra sammanhang exempelvis i andra organisationer. Forskaren ska fråga sig om respondentens svar är relevanta för att svara på undersökningens syfte (Jacobsen, 2002). Författarna är medvetna om att frågor och svar kan ha missuppfattats. Genom att ha förutbestämda frågor till respondenterna har författarna försökt nå hög validitet. Författarna har genom att använda den kvalitativa metoden med intervjuer minskat risken för missuppfattningar då följdfrågor enkelt kunnat ställas till samtliga respondenter. För att höja validiteten ytterligare har författarna intervjuat personer med erfarenhet i uppsatsämnet. I den här uppsatsen används den kvalitativa metoden vilket innebär att endast några få enheter undersökts. Ett problem med denna metod är att den externa validiteten blir låg eftersom det är svårt att hävda att just denna undersökning representerar alla banker. Extern validitet har författarna dock försökt uppnå genom att de utvalda undersökningsobjekten erbjuder olika sorters finansiella tjänster och i och med detta representerar flera områden på den svenska finansiella marknaden.

2.5.2 Reliabilitet

Reliabilitet innebär att undersökningen måste gå att lita på, den måste vara genomförd på ett trovärdigt sätt. En undersökning har hög reliabilitet om olika och oberoende mätningar av samma fenomen ger samma resultat. Undersökningen skall med andra ord inte påverkas av forskaren (Holme & Solvang, 1997). Svårigheten med att nå en hög reliabilitet ligger i att respondenten påverkas av frågeställaren och författarna är medvetna om att en intervjuareffekt kan påverka resultatet i uppsatsen. Intervjuareffekten innebär att respondenten påverkas av hur intervjuaren ser ut, är klädd, talar och så vidare. En intervjuare som är aggressiv kan få fram helt andra svar än en som är oengagerad (Jacobsen, 2002). Telefonintervjun påverkas inte av intervjuareffekten medan de personliga intervjuerna kan ha påverkats. Reliabiliteten påverkas även av i vilket sammanhang intervjun ägt rum. Vissa intervjuer äger rum på frågeställarens kontor medan andra utförs på respondentens arbetsplats (ibid). I denna undersökning har de personliga intervjuerna ägt rum på respektive respondents arbetsplats. Detta för att respondenten ska känna sig trygg i miljön och därmed koncentrera

sig på intervjufrågorna. På grund av olika akademiska nivåer mellan frågeställaren och respondenten kan missförstånd vid intervjusammanställningen förekomma. För att öka uppsatsens reliabilitet har författarna sammanställt intervjuerna direkt efter varje intervjutillfälle. Genom att göra detta har författarna i största mån undvikit misstolkningar av respondentens svar.

3 Referensram

Referensramen syftar till att ge läsaren en grundläggande bakgrund till den empiriska undersökningen och analysen. I följande avsnitt beskrivs kort kreditmarknaden och orsaken till reglering av banker. Vidare ges en presentation av det tidigare regelverket, Basel I, samt Basel II-regelverkets tre pelare som gäller för banker idag. Kapitlet avslutas med en redogörelse om vilken kritik som riktats mot dagens kapitaltäckningsregler.

3.1 Skäl för reglering av banker

Banker och kreditmarknadsföretag är verksamma i den del av det finansiella systemet som kallas kapitalmarknaden. Det finansiella systemets stabilitet har en fundamental betydelse eftersom de tjänster som dessa företag och banker erbjuder har en väsentlig betydelse för betalningsväsendets användning och kapitalförsörjningen i samhället. Förutom viljan att uppnå finansiell stabilitet finns det en rad intressenter vilka har som krav att få sina intressen tillfredsställda inom ramen för bankrättsliga regelverket. För dessa intressenter som bland annat består av samhälle, investerare och låntagare, måste bankväsendet vara stabilt och välfungerande (Falkman, 2002). Skälen till att banker bör regleras kan sammanfattas i tre punkter (Lind, 2005).

- ✓ De fyller ett flertal viktiga funktioner gynnsamma för ekonomin.
- ✓ En del bankaktiviteter är känsliga för störningar som kan spridas och hota den finansiella stabiliteten.
- ✓ Banker har en dominerande roll som leverantörer av centrala tjänster som utlåning till små- och medelstora företag.

Finansiella kriser innebär stora kostnader men eftersom enskilda banker inte har affärsmässiga anledningar att räkna med dessa kostnader måste reglering och tillsyn se till att banker uppför sig på ett sätt som inte ökar risken alltför mycket. På grund av bankers särskilda karaktär är det viktigt att det förekommer lagstadgade kapitalkrav (ibid).

3.2 Riskhantering

Bankväsendet handlar om bland annat hantering av risker och avkastning vilket skapar stora utmaningar för banker runtom i världen. Utmaningen består i att förstå och mäta de risker banker utsätts för såväl som att kontrollera och kommunicera dem. Riskhantering består av följande aktiviteter (Best, 1998):

- ✓ Förstå riskerna som tas av bankerna
- ✓ Mäta risker
- ✓ Kontrollera risker
- ✓ Kommunicera risker

Syftet med riskhantering är att förbättra bankers finansiella styrka och försäkra att de inte drabbas av oacceptabla förluster. Banker möter flera olika typer av risker vilka kan, om de inte kontrolleras, leda till finansiella kriser (Best, 1998).

Riskhantering är en verksamhetsstrategisk process där företagets risker samordnas med övrig verksamhetsstyrning. Detta underlättar för företag att hantera, identifiera och ta hänsyn till risker innan de uppkommer. Genom att skapa en medvetenhet om företagets risker och hur de skall hanteras ökar företagets värde. Effektivare riskhantering kan bland annat uppnås genom att öka riskmedvetenheten i organisationen, skapa en lämplig företagspolicy som all personal bör följa samt tillsätta en verksam riskhanteringskommitté som är insatt i organisationens produkter (DeLoach, 2000).

3.3 Risker i bankverksamheten

I bankverksamheten förekommer en rad risker som kan resultera i förluster för banker. I det här avsnittet har författarna valt att fokusera på kreditrisk, operativ risk och marknadsrisk eftersom beräkning av dessa risker är en fundamental del i Basel II.

3.3.1 Kreditrisk

Kreditrisk är den dominerande risken som banker exponeras mot och uppkommer till följd av att beviljade krediter inte återbetalas i sin helhet på grund av försämringar i motpartens kreditvärdighet. En vanlig orsak till att banker drabbas av finansiella problem är att flera låntagare samtidigt inte klarar att återbetala sina lån. Därför har banker ett stort behov av att bedöma, mäta och hantera dessa risker (Allen et al. 2004). För att minimera kreditriskexponeringen görs bedömningar med hjälp av interna - och externa system för riskklassificering av låntagare och krediter. Kreditrisken bedöms utifrån kundens återbetalningsförmåga och de säkerheter som kan ställas mot krediten. Krediter med säkerhet bedöms inte lika hårt eftersom säkerheter har ett värde som kan minska förlusterna i samband med försämringar i låntagarens kreditvärdighet (Finansiell Stabilitet, 2002).

3.3.2 Operativ risk

Operativa risker skiljer sig något från kreditrisker eftersom de är mindre tydliga. Risken definieras enligt BIS som förluster till följd av bristfälliga eller misslyckade interna processer, felaktiga system, mänskliga fel eller externa faktorer. Operativa risker har ökat mycket de senaste åren vilket delvis beror på den snabba förändringen med internationalisering, strukturomvandlingar, nya verksamheter och ny teknologi. En stor del av de interna misslyckandena kan förhindras. Operativa risker kan vara tillräckligt stora för att utsätta banker för allvarliga problem och hota den finansiella stabiliteten. Storleken på risken varierar mellan banker beroende på strategi och verksamhetsinriktning. En studie av Shih et al. (2000) påvisar även att det finns en koppling mellan bankens storlek och ökade operativa risker. Ju större banken är desto större är mängden förluster till följd av operativa fel (Chernobai et al. 2007). Utgångspunkten för hantering av operativ risk har varit att förlita sig på kulturen i banken, personalens etik och intern revision. Det förekommer alltså ingen generell metod för identifiering, mätning och rapportering av risker (Finansiell stabilitet, 2002).

3.3.3 Marknadsrisk

Marknadsrisk definieras som den risk för förluster som uppstår vid ofördelaktig prisutveckling på marknaden så som förändringar i räntenivåer, valutakurser och aktiekurser. För att mäta marknadsrisken används känslighetsmått som beräknar hur värdet på tillgångar och skulder förändras när den underliggande variabelns marknadspris fluktuerar (Finansiell stabilitet, 2002).

3.4 Basel I

Efter flera års arbete utkom Baselkommittén 1988 med ett förslag om internationella kapitaltäckningsregler som skulle leda till att finansiella kriser kunde undgås. Regelverket som kom att kallas Basel I var en överenskommelse mellan länderna i den så kallade 10-gruppen. Överenskommelsen var en rekommendation om gemensamma kapitaltäckningsregler vilka beskrivs i *The Basel Capital Accord - International Convergence of Capital Measurement and Capital standards*, 1988. Det centrala syftet med Basel I var att öka soliditeten för internationellt verksamma banker, leda till rättvishet samt möjliggöra likvärdig konkurrens mellan banker i olika länder (BIS, 1988).

Basel I tog enbart hänsyn till kredit- och marknadsrisk som bland annat banker utsattes för. Reglerna enligt Basel I innebar att banker måste upprätthålla ett kapitaltäckningskrav på minst 8 % av den riskexponering som placeringar, derivatkontrakt, lån med mera innebär. Detta uppnåddes genom att banker höll tre typer av kapital, som tillsammans bildar kapitalbasen. Kapitalbasen indelas i tre centrala delar som kallas för Tier 1, 2 och 3. Tier 1 består av primärt kapital⁴ och Tier 2 består av supplementärt kapital⁵. Kapitalet i Tier 3 används endast för att kompensera kapitalkravet för marknadsrisk (Federal reserve bank of San Francisco, 2003). Kapitaltäckningsgraden beräknas som förhållandet mellan kapitalbasen och de totala riskerna. Resultatet är ett mått på hur stor del av riskerna i en banks rörelse som täcks av det kapital som finns i banken.

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} \geq \frac{\text{Kapitalbasen}}{\text{Kreditrisk} + \text{Marknadsrisk}}$$

För att beräkna kreditrisken användes den så kallade schablonmetoden. Kapitalkravet för kreditrisker räknades ut genom olika riskvikter vars storlek berodde på låntagare och dess betalningsförmåga. Riskvikterna i regelverket gjordes så enkla som möjligt där endast fyra vikter användes: 0, 20, 50 och 100 % (BIS, 1988). Man utgår från 100 % vilket betyder ett kapitalkrav på 8 % men för vissa låntagare blir riskvikten lägre vilket medför ett lägre kapitalkrav. Enligt 3 kapitlet 1 § KTL 2003 delades låntagarna upp i olika riskgrupper med hänsyn till vilken risk de ansågs ha. Riskgrupperna delades in i följande grupper: A, B, C och D, där A hade den lägsta riskvikten.

⁴ Innefattar eget kapital med avdrag för goodwill, aktieägartillskott, resultat och 72 % av obesktade reserver

⁵ Kapitalets poster är tidsbundna skuldförbindelser, dolda reserver, uppskrivningskonton, avsättningar för förlustrisker samt upplåningsinstrument

Tabell 2 Riskvikter beroende på riskgrupp enligt Basel I

Riskgrupp	Riskvikt, %	Kapitalkrav, %
A	0	0
B	20	1,6 (0,2×0,08)
C	50	4,0 (0,5×0,08)
D	100	8,0 (1,0×0,08)

Källa: BIS 1988 samt egen utarbetad tabell

Enligt *The Basel Capital Accord - International Convergence of Capital Measurement and Capital standards*, 1988 skulle riskgrupperna delas in på följande sätt: A utgjordes av stater inom OECD länderna samt central banker. I riskgrupp B hamnade OECD ländernas övriga banker och kommuner medan bostadslån mot pant/säkerhet placerades i riskgrupp C. Privat kunder samt övriga motparter återfanns i grupp D.

Enligt 4 kapitlet 1-9 §§ KTL 2003 räknas marknadsrisken ut genom antingen standard modeller eller, efter medgivande från Finansinspektionen, bankens internt utarbetade modeller. Författarna kommer inte att förklara modellerna närmare då dessa inte kommer att behandlas i denna studie.

3.5 Basel II - de tre pelarna

Det nya regelverket är mer riskkänsligt och syftar till att öka användningen av de interna riskklassificeringsmetoderna. Reglerna innebär med andra ord inga ändringar gällande konstruktionen av kapitalkravet som fortfarande ligger på 8 % men en skillnad är att operativa risker numera inkluderas i beräkningen. Kapitaltäckningsgraden illustreras enligt följande:

$$\text{Kapitaltäckningsgrad} \approx \frac{\text{Kapitalbasen}}{\text{Kreditrisk} + \text{Marknadsrisk} + \text{Operativ risk}}$$

Utöver ovan nämnda uppdateringar i regelverket har ytterligare två pelare tillkommit. De nya reglerna enligt Basel II-direktivet är numera uppbyggda kring följande tre pelare:

- ✓ *Pelare I* är en uppdaterad version av de tidigare reglerna enligt Basel I och innehåller regler för hur mycket kapital som en bank bör hålla i förhållande till kreditrisker, operativa risker och marknadsrisker.
- ✓ *Pelare II* kompletterar de kapitalkrav som tas fram enligt första pelaren och innehåller regler för en samlad risk- och kapitalbedömning där även hänsyn tas till bankernas riskprofil och riskhanteringsförmåga. Här ges även riktlinjer för samarbetet mellan tillsynsmyndighet och bank.
- ✓ *Pelare III* innefattar regler för en förbättrad genomlysning av hur företag och banker skall redovisa verksamheten mot allmänheten för att möjliggöra för marknadens aktörer att bedöma bankens risknivå och kreditkvalitet.

3.5.1 Pelare 1 - Minimikrav på kapital

Kapitalkravet som skall fungera som en buffert mot eventuella förluster är fortfarande 8 % för alla finansiella institut. Dock ligger skillnaden i hur dessa 8 % fördelar sig per riskgrupp. Banker ges möjligheten att välja mellan olika riskklassificeringsmetoder vilket förutsätter att de kvalificerar sig genom att ha den kompetens, de datasystem samt den bas av historisk data som krävs. För att beräkna kredit- och operativ risk kan banker välja mellan ett antal riskberäkningsmetoder (Finansinspektionen, 2002). Vilka dessa är redogörs i nedanstående figur.

Figur 1 Risker samt beräkningssätt

Kreditrisk	Operativ risk
Avancerad intern riskklassificeringsmetod	Avancerad mätmetod
Grundläggande intern riskklassificeringsmetod	Schablonmetod
Schablonmetod	Basmetod

Källa: Finansinspektionen 2002 samt egen utarbetad figur

Ett flertal banker hade utvecklat egna avancerade riskmätningssystem redan innan de nya reglerna trädde i kraft, vilka Baselkommittén utnyttjade i skapandet av Basel II. En bank kan få tillstånd av tillsynsmyndigheten att utnyttja sitt interna system för beräkning av kapitaltäckningskravet. Alla banker är dock inte lika avancerade till strukturen vilket är bland annat en bakomliggande orsak till varför det förekommer flera beräkningsalternativ. Det finns en reviderad version av schablonreglerna från Basel I tillgänglig för de bankerna med mindre utvecklade riskmätningssystem (Finansinspektionen, 2002).

För att beräkna kapitalkravet för kreditrisker kan banker välja mellan två metoder - schablonmetoden eller IRK- metoden (ibid). *Schablonmetoden* är den enklaste metoden och bygger på samma regler som tidigare men har gjorts mer riskkänslig. Metoden är i första hand avsedd för banker med mindre avancerade riskmätningssystem där enbart extern information får användas. Krediter viktas numera i förhållande till motpartens kreditvärdering där de tilldelas en riskvikt mellan 0 och 150 %. Metoden är neutral och innebär att alla banker med samma portfölj får samma kapitalkrav. Nackdelen med schablonmetoden är att den enbart ger grova uppskattningar baserade på genomsnittliga antaganden samt att möjligheten att beräkna kapitalkravet vid olika risktaganden begränsas (Allen et al. 2004).

IRK- metoden är ett annat alternativ för beräkning av kreditrisken och ger banker möjligheten att på grundval av sina interna kreditklassificeringssystem bestämma riskvikterna och således kapitalkravet. Syftet med metoden är att bland annat uppnå en högre riskkänslighet och att variera kapitalkravet mellan olika banker beroende på portföljens sammansättning. För att Finansinspektionen skall tillåta banker att använda IRK- metoden måste de kunna uppvisa tillräckligt fungerande interna riskklassificeringssystem. Det finns ett antal riskparametrar som påverkar kreditrisken vars värden måste tas fram på ett tillförlitligt sätt för att beräkna kapitalkravet med IRK- metoderna (BIS, 2005).

Dessa är:

PD (Probability of default) = Sannolikheten för fallissemang

LGD (Loss given probability) = Förlustandelen vid fallissemang

EAD (Exposure at default = Exponeringens storlek vid fallissemang

EL = PD × LGD × EAD = Kapitalbasens storlek för att täcka förluster

En bank som väljer att implementera IRK- metoden kan välja mellan en grundläggande- och en avancerad IRK- metod. På detta sätt ges banker möjligheten att välja den metod som bäst svarar mot deras förutsättningar och ambitioner (Forsell & Lönnqvist, 2004). En förutsättning för att banker skall kunna fastställa kapitaltäckningen med hjälp av IRK - metoderna är att de kan uppskatta faktorerna på ett tillförlitligt sätt. Detta kräver historisk data om gäldenärens betalningsförmåga som sträcker sig minst fem till sju år tillbaka i tiden beroende på om bankerna använder den grundläggande eller den avancerade IRK- metoden.

Med den *grundläggande IRK- metoden* är minimikravet för banker att själva fastställa *PD* medan värden på *LGD* och *EAD* fastställs av Finansinspektionen. Låntagaren hänförs till en av bankens interna ratingklasser och därefter bedöms fallissemangs sannolikheten för varje klass. Riskvikterna uttrycks som en funktion av *PD* och *LGD* vilket ger en bättre anpassning till bankens val av ratingklasser än i schablonmetoden (BIS, 2005).

I den *avancerade IRK- metoden* tillhandahåller bankerna egen indata i större utsträckning än med den grundläggande metoden genom att själva beräkna alla tre riskparametrar. Detta medför att banken kan påverka kapitalkravet i större utsträckning. För att beräkna risker i hushållsportföljen får endast den avancerade IRK- metoden användas om banken väljer att använda IRK-metoderna (Finansinspektionen, 2002). Fördelen med IRK- metoderna är möjligheten till en förbättrad koppling mellan kapitalkrav och bankers faktiska risk vilket kan resultera i lägre kapitalkrav (Lind G, 2005). Processen med anpassning till Basel II' s IRK- krav är dock resurskrävande eftersom stor fokus måste läggas på utveckling av datasystem som uppfyller regelverkets krav (BIS, 2005).

Likväl som det ställs kapitalkrav på kredit- och marknadsrisk ställs det även kapitalkrav på operativ risk i de nya kapitaltäkningsreglerna. För att beräkna den operativa risken kan basmetoden, schablonmetoden eller en form av IRK- metod användas (Allen et al. 2004). *Basmetoden* är den enklaste beräkningsmetoden där kapitalkravet baseras på bankernas intäkter som ett samlat mått på riskexponeringens storlek. Utgångspunkten är att bankerna skall använda basmetoden. De banker som uppfyller Finansinspektionens kriterier får använda av *Schablonmetoden* där kapitalkraven är differentierade efter bankens olika verksamhetsgrenar. Detta innebär att bankerna skall indela verksamheten i ett av åtta affärsområden⁶ där vart och ett har åsatts en procentsats som speglar den operativa risken. Detta eftersom all finansiell verksamhet inte utsätts för operativ risk i samma grad. För att beräkna kapitalkravet multipliceras procentsatsen med de genomsnittliga rörelseintäkterna som bestäms på samma sätt som i basmetoden (Finansinspektionen, 2006). Banker kan även implementera en *IRK-metod* om Finansinspektionen beviljar tillstånd till detta. Riskmätningen är baserad på historisk data under minst fem år. För banker som för första gången använder IRK- metoden är det tillräckligt med historiska observationer under minst en treårsperiod (Östberg et al. 2005).

⁶ Dessa är företagsfinansiering, handel och finansförvaltning, hushållsbank, storkundsbank, betalning och avveckling, administrationsuppdrag, kapitalförvaltning samt privatkundsmäkleri.

Finansinspektionen rekommenderar att bankernas styrelser har en aktiv roll i riskhanteringen. För att identifiera och värdera operativa risker kan ett antal verktyg användas: självutvärdering eller processbaserad riskanalys, analys av incident- och förlustdata samt riskindikatorer. Riskerna bör rapporteras till styrelsen. Ansvar för central analys och kontroll av de operativa riskerna bör ligga hos en riskkontrollenhet som är direkt underställd vd (Finansinspektionen, 2006).

Även vid beräkning av kapitalkravet på marknadsrisken kan banker välja mellan en schablonmetod eller en intern metod. De nuvarande kapitaltäckningsreglerna för beräkning av marknadsrisker har inte förändrats i och med Basel II:s införande vilket inte kommer att påverka bankerna något nämnvärt. Av den anledningen har författarna valt att inte i behandla detta i studien.

3.5.2 Pelare 2 – Krav på kapitalbedömning och risktillsyn

Enligt andra pelaren ska banker bedöma vilka risker de utsätts för i ett bredare perspektiv än det som ligger till grund för kapitaltäckningsberäkningen i pelare ett. Dessa risker är bland annat strategisk risk, likviditetsrisk, koncentrationsrisk samt konjunkturella risker (Finansinspektionen, 2002). I och med Basel II:s införande har tillsynsmyndigheterna fått en ökad roll jämfört med vad de haft tidigare (Lind, 2005). Tillsynsmyndighetens roll är att utvärdera och bedöma bankernas rutiner och metoder för att värdera och upprätthålla ett kapital som är tillräckligt för att täcka de risker banker utsätts för. Tillsynsmyndigheten ska dessutom ingripa om kapitaltäckningsgraden riskerar att sjunka under miniminivån (Finansinspektionen, 2005).

Finansinspektionen (2005) säger att:

”Kreditinstituten ska ha infört sunda, effektiva och heltäckande strategier och metoder för att fortlöpande värdera och upprätthålla internt kapital som tillbelopp, slag och fördelning enligt deras uppfattning är tillräckligt för att täcka arten och nivån på de risker som de är, eller kan komma att bli, exponerade för. Dessa strategier och metoder ska regelbundet utvärderas internt...”

Arbetet med pelare två bedrivs parallellt hos, samt i kommunikation mellan bankerna och tillsynsmyndigheten. Banker har själva ansvaret för att upprätthålla ett kapital som är tillräckligt stort för att täcka de risker som banken utsätts för och vilka metoder som används för att beräkna dessa. Detta kallas för intern kapitalutvärdering (IKU) och skall godkännas, styras och övervakas av ledningen (ibid). IKU ska säkerställa att bankerna på ett korrektsätt identifierar, hanterar och värderar alla risker de är exponerade för.

3.5.3 Pelare 3 – Information och genomlysning

Tredje pelaren ställer krav på information och genomlysning. Banker skall offentliggöra information om sin riskhantering och kapitaltäckning och på så sätt förbättra möjligheten för kunder, investerare och andra motparter att bedöma bankers finansiella styrka och riskprofil (Lind & Molin, 1999). Regeln om krav på utlämning av information är ett viktigt inslag i Basel II. Banker ska inte bara offentliggöra sina redovisade resultat utan även redogöra sina strategier, förvaltningsmetoder och styrningsstrukturer. Detta gör att det inte enbart är tillsynsmyndigheter som använder informationen utan även andra intressenter kan agera. Påtryckningar från andra intressenter än tillsynsmyndigheter skall leda till att bankerna

analyserar konsekvenserna av de beslut som tas. När det gäller vilken information som måste offentliggöras skiljer det sig avsevärt mellan både banker och länder. I flera länder kräver inte tillsynsmyndigheterna lika detaljerad information som de gör i Sverige och inte ens de svenska bankerna anses ge tillräcklig information som är önskvärd. De utökade kraven på genomlysning syftar till att få en mer likartad genomlysning mellan banker och länder (Lind, 2005).

3.6 Kritik mot Basel II

Implementeringen av Basel II är kostsam för banker. Den genomsnittliga kostnaden för de stora internationella bankerna uppskattas till cirka 70 miljoner dollar. På kort sikt har investeringar i nya system och processer för att hantera större datalager och mer komplexa modeller blivit dyrare än planerat (Ernst & Young, 2006).

I maj 2001 utgavs en rapport som respons på de nya kapitalkrävningarna. Rapporten ”*Academic response to Basel II*” är skriven av ett flertal forskare vid London School of Economics. I rapporten kritiserades Basel II på ett flertal punkter. Bland annat ansågs en finansiell reglering öka procykikaliteten⁷. Då Basel II:s främsta syfte är att förhindra finansiell instabilitet och ingen hänsyn tas till konjunktursvängningar kommer regeln att i själva verket påverka den finansiella stabiliteten negativt (Danielsson et al. 2001). I Finansiell stabilitet (2004:1) kan det utläsas att bankers lönsamhet är starkt konjunkturberoende. Intäkterna från kreditgivning är som störst vid högkonjunkturer medan kostnaderna för risktagande ofta inte visar sig förrän i lågkonjunkturer. Banker bidrar samtidigt själva till konjunktursvängningarna genom att öka utlåningen vid högkonjunktur och minska den vid nedgångsfaser. Kritiken ligger i att en ökad koppling av bankernas kapitalkrav till riskkänsliga interna klassificeringssystem kommer att öka bankernas procykikalitet och bidra till starkare konjunktursvängningar. Danielsson et al. (2001) anser även att Basel II misslyckas med att ta hänsyn till att det förekommer endogena⁸ risker och menar att ökad genomlysning av banker enligt tredje pelaren ökar risken för finansiella kriser eftersom bankerna blir mer homogena. Faller en så faller alla.

Ytterligare kritik mot Basel II är att regelverket är för otydligt. En av konsekvenserna av ett otydligt regelverk är att varje nation kan göra egna tolkningar av vad regelverket innebär. Detta kan således skapa problem om tolkningen av regelverket skiljer sig mycket mellan länder eftersom det missgynnar konkurrensen mellan bankerna (Wahlström, 2007).

För att kunna förutse risker vid kreditutlåning har banker kreditvärderingsinstitut till sin hjälp (Europaparlamentet, 2003). De statistiska modeller som används för att förutse risker har dock visat sig vara inkonsekventa och fördomsfulla enligt Danielsson et al. (2001). De menar att Baselkommittén har valt bristfälliga riskmätningmetoder när det finns bättre metoder att välja bland. De menar att för stor tillit har satts på kreditvärderingsföretagen för att standardisera de risker som används vid beräkningen av kreditrisk. Kapitalkravet på kreditrisken blir missvisande då felaktig värdering görs av låntagarens kreditvärdighet. Identifiering av operativ risk är inte möjlig med nuvarande databaser och teknologi trots att regelverket ger en klar definition om vad som skall klassas som operativ risk. Ingen övertygande förklaring om varför en reglering för operativa risker behövs har getts. Även

⁷ Samspelet mellan två ekonomiska variabler

⁸ En händelse inom banksystemet som leder till att banken faller och en spridningseffekt gör att andra banker dras med i fallet.

Power (2003) är kritisk till regelverkets kapitalkrav på operativa risker. Power nämner tre problem med regleringen: definitionen av operativ risk, datainsamling och kvantifieringen av operativ risk. En av svårigheterna ligger i hur man skall dataföra förluster av operativ sort då förluster av denna sort inte alltid är klart hänförliga till precisa transaktioner. De operativa riskkomponenterna som används vid beräkning av kapitalkravet påverkas av ledningen eftersom komponenterna är baserade på sociala utföranden och prestationer, inte bokförd data. Detta innebär att kvantifieringen av data och beräkningar av operativa risker blir problematisk (ibid).

Att föra en offentlig debatt rörande Basel II har flera fördelar enligt Wahlström (2007). Användarna blir påverkade och får möjlighet att ändra riktning. Exempelvis blir användarna medvetna om problematiken med Basel II och agerar före problemen blir misslyckanden. Det är först då alla parter i samhället deltar i en öppen dialog som problemen kan uppmärksammas från olika perspektiv, förstås och till slut lösas (ibid).

4 Empiri

I denna del av uppsatsen presenteras data som framkommit i den empiriska undersökningen. Det empiriska materialet har framkommit genom intervjuer med banker och myndigheter. Kapitlets underkapitel inleds med en kort sammanfattning av respektive bank och myndighet och därefter återges respondentens svar från intervjun.

4.1 Inledning

För att underlätta för läsaren att följa diskussionen i empirin har författarna valt att presentera bankerna enskilt där fokus läggs på följande teman;

- ✓ Val av beräkningsmetod
- ✓ Svårigheter
- ✓ Kostnader i förhållande till nytta
- ✓ Omorganisering
- ✓ Information och genomlysning
- ✓ Framtida effekter

4.2 Länsförsäkringar Bank

Länsförsäkringar utgörs av 24 lokala och självständiga länsförsäkringsbolag som tillsammans äger Länsförsäkringar AB vars uppgift är att leda och samordna det gemensamma strategiska arbetet och utvecklingsarbetet. Länsförsäkringar Bank bildades 1996 och är ett helägt dotterbolag till Länsförsäkringar AB och har drygt 90 kontor i Sverige. Bankverksamheten vänder sig främst till privatpersoner och lantbrukare. Banken erbjuder produkter som privat- och sparkonton, bankkort, blancolån⁹ samt bolån vilken är den viktigaste marknaden. Balansomslutningen 2006 var cirka 62 miljarder kr (Länsförsäkringar Bank, 2006).

Författarna har valt att intervjua Magnus Andersson som är kreditschef på Länsförsäkringar Göteborg och Bohuslän- Bank och Försäkring och som arbetat där sedan 1998. Andersson berättar att anpassningen av Basel II började redan år 2004 och att de än idag befinner sig i en övergångsperiod som sträcker sig fram till 31/12 2009.

Länsförsäkringar Bank har fått tillstånd från Finansinspektionen att använda den avancerade IRK- metoden vid beräkning av kreditrisk och IRK- metoden för operativrisk. Idag har metoderna enbart implementerats i hushållsportföljen men kommer även att användas i företagsportföljen i framtiden. Andersson berättar att de hittills har investerat ett antal tiotals miljoner kronor på implementeringen av Basel II och menar att IRK- metoderna ger en bättre koppling mellan kapitalkrav och den faktiska risk som banker utsätts för, vilket förhoppningsvis resulterar i lägre kapitalkrav.

⁹ Lån utan säkerhet

Som tidigare nämnts används IRK- metoden vid beräkning av de operativa riskerna. Risker som t.ex. rånrisk, brandrisk och IT-störningar bedöms årligen enligt vilken sannolikhets- och konsekvensnivå de har. Rånrisken är exempelvis låg eftersom det inte förekommer några kontanter på banken. Även sannolikheten för IT-störningar är låg men konsekvenserna kan däremot vara mycket stora eftersom många av de finansiella tjänsterna är internetbaserade.

Datainsamlingen kräver noggrann planering och är ytterst tidskrävande. För banken har själva datainsamlingen dock varit relativt okomplicerad dels p.g.a. att banken inte har många IT -system att hämta data ifrån och dels p.g.a. av att de inte har så lång historik. Detta har dock ställt till problem så till vida att få observationer i form av t.ex. förluster finns tillgängliga. Bankens korta historik har också varit ett problem för banken i modellbyggandet. I vissa fall har Länsförsäkringar Bank också varit tvungna att göra manuella beräkningar då systemet inte per automatik levererat färdig data.

Tolkningen av regelverket har varit komplicerad dels för att vissa delar i regelverket är komplexa och dels för att reglerna ibland ska tolkas utifrån det enskilda institutets verksamhet. Dessutom har reglerna ändrats och Finansinspektionen har också omtolkat vissa regler. Detta har medfört ändringar vilket som alltid i ett utvecklingsprojekt påverkar tid och kostnader. Alla medarbetare på banken skall ha kännedom om vad riskklassificering innebär och vad klassificeringen innebär för kunderna. Andersson säger att det är ett problem att få alla medarbetare att förstå vad Basel II innebär men med hjälp av löpande informationsgivning och utbildning skall banken nå ut till medarbetarna som i sin tur når ut till kunderna.

De hittills största förändringarna har varit att banken nu har en mer noggrann klassificering av kunderna baserad på vilka risker de innebär för banken. Detta innebär att det är viktigt att inneha historisk information om kunderna för att kunna klassificera dem i ”rätt” riskkategorier. Banken fokuserar i första hand på villa/ hem -försäkringsskunder och det gäller att välja rätt typ av kunder redan från början för att inte utsätta banken för onödiga risker.

Arbetet med Basel II är resurskrävande bland annat på grund av den tunga precisionen som krävs i rapporteringarna till Finansinspektionen. Eftersom tillståndet för användning av de avancerade beräkningsmetoderna kan återkallas är det mycket viktigt att uppfylla Finansinspektionens krav enligt pelare två. Generellt sätt ställs högre krav på banker än andra företag men på detta ser Andersson positivt eftersom banker verkar på en mer riskfylld marknad.

Implementering av tredje pelaren pågår just nu på Länsförsäkringar Bank. Andersson säger att Finansinspektionen håller på att utforma en branschstandard för Sveriges banker. Standarden ska beskriva exakt vad genomlysningsskravet kommer att innebära och hur kravet ska uppfyllas. Andersson anser att stor del av kravet redan uppfylls genom att mycket information redan framgår i delårsrapporter och årsredovisning. Informationen går löpande ut till de externa ratinginstituterna så som Standards & Poor´s och Moody´s varifrån marknaden kan hämta information.

Gällande kostnaderna i förhållande till nyttan kunde Andersson inte uttala sig om eftersom det enligt honom krävs minst fem år för att se effekterna av Basel II. Initialkostnaderna är dock höga eftersom Basel II projektet kräver nya beräkningsmetoder och därmed nya IT-system. Basel II är en långsiktig investering som på sikt skall leda till reducerade kapitalkostnader.

I och med det nya regelverket med interna modeller kommer konjunktursvängningar att innebära en större påverkan på riskviktsberäkningen. Ambitionen är att riskmodeller i största möjliga mån ska fungera stabilt över konjunkturcykler. Det är dock svårt att bygga modeller som är helt konjunkturanpassade, varför de flesta institut sannolikt har modeller som delvis men inte helt tar hand om procyklikaliteten. Andersson säger att Länsförsäkringar Bank påverkas av konjunkturedgång eftersom det troligtvis leder till stor prisnedgång på fastigheter som ger förluster vid försäljning. Lågkonjunktur leder även till försämrade betalningsförmåga hos kunder och ökade uttag på inlåningskonton.

Det är för tidigt att uttala sig om vilka effekter Basel II medför för banken eftersom det är en process som på lång sikt skall sänka kapitalkostnaderna. Andersson säger att prissättningen kommer ändras i framtiden där bra kunder får ett bra pris. Han påpekar dock att vi lever i ”verkligheten” där även kunder med hög riskeponering kan få lägre räntepreiser som sätts av marknaden.

4.3 ICA Banken

Banken startade sin verksamhet 2001 och är en del av ICA-koncernen, ICA AB. Banken erbjuder produkter som lönekonto, bankkort, blacolån, försäkringar och bolån där den sistnämnda ges i samarbete med SBAB. Från och med oktober 2007 erbjuder ICA Banken även handel med fonder, aktier och pensionssparande och är därmed en komplett leverantör av banktjänster till privatkunder. Balansomslutningen 2006 uppgick till cirka 7,5 miljarder kr (ICA Banken, 2006).

Författarna har intervjuat Thomas Hjalmarsson som är kreditschef på ICA Banken sedan banken etablerades. Hjalmarsson har varit delaktig i ICA Bankens Basel II- projekt sedan start. Hjalmarsson berättar att anpassningen till regelverket började redan i samband med etableringen av banken i maj 2001. Eftersom banken är relativt nyetablerad på marknaden har de inte tillgång till historisk data som prognosunderlag vilket är ett bekymmer för dem. ICA Banken har en relativt enkel kreditportfölj med ett standardiserat produktutbud det vill säga kort- konto och blancokrediter samt en liten mängd bolån. Mestadels av förfrågningarna gällande bolån hänvisas till SBAB vilket medför att en del risker automatiskt diversifieras bort ur portföljen.

ICA Banken använder schablonmetoden för beräkning av kreditrisk. Metoden har fungerat bra hittills men Hjalmarsson anser inte att schablonmetoden är pålitlig på sikt. IRK- metoderna kan ge en viss effektivisering av organisationen men detta är inte självändamålet i dagsläget eftersom banken har ett kapitalbehov av att täcka eventuella kostnader samt utöka befintligt produktutbud. I dagsläget samlar ICA Banken in data för att i framtiden kunna använda informationen som prognosunderlag i IRK- metoderna. Vid beräkning av den operativa risken använder ICA Banken basmetoden. För att identifiera och värdera sannolikheten för eventuella hot i banken som till exempel strömavbrott, bedrägerier, buggar i systemet genomförs regelbundna riskanalyser. För att skapa en medvetenhet om de möjliga utfallen används metoder som workshops och scenario planning. De operativa riskerna kvantifieras för att skapa förståelse för de risker som bankens utsätts för, bestämma vilka risker banken är beredd att ta samt hur stora investeringar i riskreducering som skall göras.

Hjalmarsson säger att ju mer nischbankerna växer och utökar sitt utbud desto mer lika storbankerna blir de. Nischbankernas begränsade tjänsteutbud kan ha en viss påverkan på

modellvalet eftersom ett omfattande produktutbud innebär fler risker. Men erbjuder man däremot en enda produkt är riskexponeringen inte lika stor. Därför anser Hjalmarsson att banken inte har något behov av att inrätta interna metoder.

Eftersom ICA Banken använder de enklare metoderna har banken enligt Hjalmarsson inte stött på några implementeringssvårigheter. Datasystemen förblir oförändrade men det har tillkommit extra administrativt arbete i och med den interna kapitalutvärderingen i pelare två. Hjalmarsson tycker att Basel II har skapat möjligheter för ICA Banken genom att en riskkultur har skapats vilket har ökat förståelsen och medvetenheten om riskexponeringen. I och med Basel II har en riskkontrollenhet bildats vilket medfört att banken idag har en centraliserad och samlad riskuppfattning. Tidigare har ICA Banken haft olika grupperingar som behandlat riskerna enskilt men numera görs en samlad bedömning där även ledningen är inblandad. Riskkommittén sköter bland annat IKU där beskrivningar av bland annat risker, kapital situation och kapitalbehov görs som sedan granskas och godkänts av ledningen och styrelsen.

Samarbetet med Finansinspektionen har fungerat bra trots deras höga arbetsbelastning och arbetet med IFRS- anpassningarna. De har haft en del möten med ICA Banken där idéer och dokument har utbytts. Finansinspektionen arrangerar seminarier med jämna mellanrum och publicerar även vägledning bland annat på internet. Svenska banker har lägre krav på sig än andra länder inom EU men ICA Banken uppfyller kraven på information och genomlysning hyfsat bra. Generellt sett har svenska banker en viss öppenhet i redovisningen jämfört med andra nationer. Detta gör att det blir lättare att uppfylla pelare tre och kravet på genomlysning vilket Hjalmarsson anser att banken gör.

Eftersom ICA Banken använder de enkla beräkningsmetoderna har de inte implementerat några tekniska lösningar och därmed har banken lyckats hålla nere kostnaderna jämfört med banker som använder IRK- metoderna. Vad gäller tolkningen av regelverket har banken deltagit i Finansinspektionens seminarier och anlitat externa konsulter med specialistkompetens inom ämnesområdet. Kostnaderna för detta har hittills inte varit särskilt höga. Datainsamlingen har heller inte krävt större arbetsinsatser men de löpande rapporterna har varit tidskrävande.

Sammanfattningsvis tycker Hjalmarsson att Basel I hade fungerat lika bra för ICA Banken förutom från att den operativa risken ingick i kreditrisken. Tekniskt sätt har inga större förändringar skett men numera upplevs och kommuniceras riskerna annorlunda och hela det finansiella systemet använder samma definitioner. Hjalmarsson säger att vid sidan av arbetet med uppföljning av systemet är det viktigt att se lösningarna ur ett långsiktigt perspektiv. Man bör vara uppmärksam på att det måste finnas ett prispåslag för risk och en tillräcklig kapitalbuffert.

ICA Banken påverkas inte nämnvärt vid konjunktursvängningar eftersom de använder schablonmetoden. Hjalmarsson säger att metoden skall täcka en konjunkturedgång, vilket innebär att vid goda tider är kapitalbufferten högre än vad som krävs. Däremot agerar de med stor sannolikhet lite försiktigare ur risk och prissynpunkt i en svagare marknad. Hjalmarsson påpekar dock att detta inte har med Basel II att göra.

4.4 Landshypotek

Landshypotek etablerades 1836 och är ett låntagarägt kreditinstitut med cirka 60 000 medlemmar vars affärsidé är att erbjuda lån med säkerhet i skogs- och jordbruksfastigheter. Balansomslutningen 2006 uppgick till cirka 40 miljarder kr (Landshypotek, 2006).

Författarna har intervjuat Åsa Hultlov som är riskanalytiker på Landshypotek sedan mars 2007. Under intervjun berättar Hultlov att Landshypotek började anpassningen till Basel II år 2004. Till sin hjälp fick kreditinstitutet hyra in Basel II- experter från PWC vars uppgifter var att granska den datainformation som Landshypotek har i besittning samt bedöma hur den kunde användas på bästa sätt.

Landshypotek har en hushållsportfölj som endast består av tjänstutlåning till kunder med skogs- och jordbruksfastigheter. Detta innebär att inga blacolån förekommer. Eftersom kreditinstitutet har varit etablerat på den svenska marknaden sedan 1836 har de goda förutsättningar att kunna använda den avancerade IRK- metoden vid beräkning av kapitalkravet för kreditrisk. Hultlov menar att Landshypotek har en mycket god kännedom om sina kunder samt flerårig historisk data som kan användas som underlag vid användning av IRK- metoden.

Arbetet med den operativa risken har pågått i ungefär ett år. Vid beräkning av risken används basmetoden vilken är den enklaste och billigaste beräkningsmetoden. Att valet föll just på den metoden beror på att Landshypotek valt att fokusera på kreditrisken som är dominerande i bankverksamheten. Dock berättar Hultlov att Landshypotek så småningom kommer att implementera schablonmetoden. Metoden kräver mer av organisationen men anses vara nödvändig på sikt.

Vad gäller nischbanker generellt sätt tror Hultlov att det är svårt för dem att implementera IRK – metoderna eftersom de kräver långa dataserier som de flesta nischbaner banker inte har då de ofta är nya på marknaden.

Hultlov berättar att implementeringen av den avancerade metoden har varit svår, kostsam och tidskrävande men eftersom Landshypotek har låga kreditrisker är detta ett fördelaktigt val. Tidigare användes schablonmetoden där endast fyra riskklasser fanns. Detta ansågs inte ge en rättvisande bild av företagets riskprofil eftersom bankens utlåning tilldelades en riskvikt på 100 %. På så sätt tvingades Landshypotek binda högre kapital än vad som bedömdes nödvändigt. De största kostnaderna har varit själva investeringen med bland annat uppbyggnad av ett stort datalager och inhyrning av konsulter. Kunskapen som framkommit kan nu börja användas till att sälja mer och välja rätt kunder och så vidare.

Landshypotek har upprättat en riskkontrollenhet. Detta ger en tydligare uppdelning mellan verkställande- och kontrollerande funktionerna. Verkställandeenheten sköter själva verksamheten medan kontrollenhetens uppgifter bland annat består av riskkontroll och intern revision, där den sistnämnda har fått en ökad roll i organisationen.

Arbetet med pelare tre pågår just nu varför det är svårt att se vad genomlysningsskravet har för effekter för banken. Dock tror Hultlov att kravet kommer att gynna konkurrensen.

Vad gäller Basel II's kostnader i förhållande till nytta säger Hultlov att Landshypotek inte hunnit göra en fullständig utvärdering och att effekterna inte kommer att märkas förrän på

sikt. Än så länge känns implementeringen rätt och allting har fungerat som planerat. Landshypotek har förhoppningar om lägre kapitalkrav, bättre genomlysning av banker samt bättre konkurrensförutsättningar. Enligt Hultlov finns det dock för- och nackdelar med regelverket. De största fördelarna är att Landshypotek har möjlighet att sänka kapitalkostnaderna kraftigt samtidigt som riskhanteringen förbättras och riskmedvetenheten ökar i organisationen. De största nackdelarna är att regelverket är både kostsamt och tidskrävande. Hultlov anser att Landshypotek definitivt kommer att gynnas av implementeringen eftersom bankens kapitalisering, främst vad gäller kreditrisken, i hög grad påverkas. Kreditinstitutet har en låg riskprofil och det är viktigt att påvisa detta, inte minst av investeringsskäl. Det leder i sin tur till förbättrad upplåning och kunderna erbjuds således bättre räntepreiser.

4.5 Finansinspektionen

Finansinspektionen är en tillsynsmyndighet som ansvarar för tillsynen över finansiella marknader, marknadsplatser och företag. Myndigheten har cirka 250 anställda och har som uppdrag från regering, riksdag samt allmänheten att bidra till att det finansiella systemet fungerar effektivt. Finansinspektionens verksamhet delas in i fyra verksamhetsgrenar: tillstånd, regelgivning, tillsyn och statistik (Finansinspektionen, 2007).

Författarna har intervjuat Britt Ericsson arbetar som är finansinspektör på Finansinspektionen sedan nio år tillbaka och arbetar med det operativa tillsynsarbetet. Tidigare var hon tillsynsansvarig på en utav Sveriges storbanker. Utöver det har Ericsson även drivit internt metodutvecklingsarbete under de senaste åren med anledning av Basel II.

Ericsson ser det som en självklarhet att de fyra svenska storbankerna använder interna riskmättningsmetoder, inte minst av konkurrensskäl. Mellan de övriga bankerna är det en avvägning mellan kostnaden för att välja en mer avancerad metod relativt den lägre kapitalnivån som kan bli följden. Valet av riskberäkningsmetod beror även på risknivån hos motparten, det vill säga vilka kundkategorier banken väljer att rikta sig mot. Det är den enskilda bankens komplexitet, storlek med mera som avgör hur avancerad metodik som ska användas. Ericsson säger vidare att det mycket väl kan tänkas på några års sikt, mot bakgrund av att programvaror och datalagring successivt blir billigare samt att intresset och tillgängligheten ökar.

Ericsson säger att Basel II regelverket har drivits fram av såväl internationellt verksamma banker som tillsynsmyndigheter inom ramen för BIS. Syftet är att globalt stimulera tillväxten och främja ett stabilare banksystem genom ett effektivare kapitalutnyttjande, det vill säga att kapitaltäckningsreglerna bättre anpassas till de faktiska riskerna. Detta har möjliggjorts genom informationsteknikens framväxt och utvecklandet av statistiska analysverktyg.

Ericsson menar att Basel II reglerna inte lett till en hårdare reglering av banker utan att det snarare är en avreglering som skett. Detta genom att ansvaret för att hålla kapital i relation till verksamhetens risknivå nu åligger bankernas styrelse och högsta ledning. Tillsynsmyndighetens uppgift är nu att granska och utvärdera kvalitén och rimligheten i resultaten av bankernas processer. På frågan om vad Basel II inneburit för de mindre bankerna i Sverige säger Ericsson att mindre banker bör kunna få ett lägre kapitalkrav mot bakgrund av de mindre bankernas affärsinriktning mot en stor andel mindre riskfylld hushållsutlåning. Banker har även lagt ner stort arbete på Basel II projektet vilket har lett till

en organisatorisk uppstramning bland annat när det gäller riskhantering och kapitalplanering. Enligt Ericsson leder sannolikt detta till en förbättrad kvalitet på kreditbedömningar och riskhantering.

Ericsson är positiv till pelare två som behandlar tillsynsmyndigheternas ökade samarbete med banker eftersom stor fokus läggs den löpande dialogen mellan Finansinspektionen och banken. Kravet i den tredje pelaren anser Ericsson är en förtroende fråga för bankerna på marknaden att uppfylla. I och med det nya regelverket finns det tre aktörer som samverkar för en effektiv kapitalanvändning: banken, tillsynsmyndigheten och marknads aktörer.

Enligt Ericsson kommer Basel II att påverka den finansiella stabiliteten på så sätt att en lågkonjunktur leder till att kreditriskerna ökar, vilket höjer kravet på kapital. Detta gör att utlåningen minskar vilket i sin tur kan innebära att lågkonjunkturen fördjupas. Exakt vilka effekter detta har på samhällsekonomin är för tidigt att uttala sig om. Ericsson säger att å ena sidan kan Basel II bidra till kraftigare konjunktursvängningar men å andra sidan skulle detsamma kunna ske även om inte kapitalkravet fanns.

5 Analys

I följande kapitel analyseras det empiriska materialet med utgångspunkt i uppsatsens referensram. Avsnittet ligger till grund för studiens slutsats som presenteras i det efterföljande kapitlet. I analysen använder författarna bankernas namn istället för respondenternas namn för tydlighetens skull.

5.1 Val av beräkningsmetod

Studien *Quantitative Impact Study 5* från 2005 genomförd av Baselkommittén för banktillsyn och CEBS¹⁰ visar att minimikapitalkravet i pelare ett minskar jämfört med de tidigare kapitaltäckningsreglerna, framförallt för svenska storbanker. En förklaring till detta är att svenska banker har större andel hushållskrediter vilket kan ge ett minskat kapitalkrav för sådana krediter. Därför finns det incitament för banker i Sverige att implementera mer förfinade och riskkänsliga metoder för beräkning av kapitalkravet (Finansinspektionen 2006). Framställningen av IRK- metoderna är både kostsam och tidskrävande för mindre banker vilket också framgick i intervjuerna som författarna genomfört. Respondenterna menar att mindre banker som inte använder IRK i dagsläget kommer att tvingas så småningom övergå till dessa av konkurrensskäl. ICA Banken har valt att använda basmetoden för operativ risk och schablonmetoden för kreditrisk. Eftersom banken är nyetablerad på marknaden med relativt nya produkter saknar den tillräcklig historisk data och tillräckliga resurser. IRK- metoderna är därmed inte aktuella i dagsläget men om banken avser att växa och utöka sitt produktutbud i framtiden kommer detta bli ett självklart val eftersom nuvarande metoder inte är tillförlitliga på sikt. Detta överensstämmer med Forsell & Lönnqvist (2004) som menar att mindre aktörer initialt väljer de enklare metoderna för att i framtiden implementera IRK- metoderna. Detta beror på att enklare modeller inte svarar mot marknadens behov av riskkontroll och riskmätning. ICA Banken har valt att istället allokera resurserna till områden där de mest behövs som t.ex. utveckling och utökning av befintligt produktutbud. I och med ICA Bankens samarbete med SBAB har de även lyckats diversifiera risker som uppkommer i samband med bolån.

Studien *Quantitative Impact Study 5* visar även att den avancerade IRK- metoden minskar kapitalkravet mer än den grundläggande metoden. Finansinspektionen menar att IRK- metoderna är en självklarhet för storbankerna i Sverige men för övriga kreditinstitut handlar det om en avvägning mellan kostnader och nytta. Både Landshypotek och Länsförsäkringar har valt att implementera den avancerade IRK- metoden för beräkning av kapitalkravet för kreditrisker i hushållsportföljen eftersom de positiva effekterna av metoden bedömdes som mycket stora jämfört med tidigare schablonmetod. För dem var metodvalet givet eftersom enbart schablonmetoden och avancerad IRK kan appliceras på hushållsportföljen. Enligt Finansinspektionen bör mindre kreditinstitut i framförallt Sverige få lägre kapitalkrav mot bakgrund av bankernas affärsinriktning mot mindre riskfylld hushållsutlåning.

För beräkning av operativa risker använder Länsförsäkringar Bank den avancerade IRK- metoden medan Landshypotek använder basmetoden eftersom den är billigare och mindre krävande för banken. Enligt en rapport skriven av Finansinspektionen (2006) råder stora skillnader i hur långt kreditinstituten har hunnit med implementeringen av metoder för hantering av operativa risker. Av intervjuerna framgick det att bankerna i första hand

¹⁰ Committee of European Banking Supervisors

koncentrerar sig på kreditriskhantering eftersom kreditrisk är ledande inom bankverksamheten och att operativa risker är mindre tydliga.

5.2 Svårigheter

Samtliga banker som ingår i studien är överens om att den största svårigheten med det nya regelverket är datatillgängligheten. Länsförsäkringar Bank säger att datainsamlingen i sig inte varit särskilt svår. Men eftersom banken enbart funnits på marknaden i ca tio år har den inte haft tillräcklig historisk data som behövs för att bygga upp interna beräkningsmodeller. På grund av brister i IT-systemet har banken i vissa fall tvingats genomföra manuella beräkningar som visat sig vara både tidskrävande och besvärligt. Förutom svårigheter med data insamling och datatillgänglighet påstår Länsförsäkringar bank att tolkningen av regelverket också varit svår. Enligt Wahlström (2007) beror det på att Basel II är ett komplext och otydligt regelverk som utnyttjas i ett flertal länder med skillnader i finansiell struktur och tillsyn. ICA Banken anser däremot inte att nuvarande beräkningsmetoder krävt några större arbetsinsatser. Bristen på historisk data är en anledning till att ICA Banken uteslutit IRK-metoderna för kredit- och operativa risker. Landshypotek har funnits på marknaden länge och har därmed god kännedom om sina kunder. Detta har underlättat för banken vid modellbyggandet av IRK-metoden som förutsätter att banken har tillgång till historisk data.

Samtliga banker är överens om att samarbetet med Finansinspektionen fungerar väl. Dock upplever Länsförsäkringar Bank en del svårigheter med precisionen som krävs i den interna kapitalutvärderingen. Det anses viktigt att uppfylla dessa krav för att behålla tillståndet för användning av IRK-metoderna. För ICA Banken har IKU inneburit extra administrativt arbete men upplevs inte som en svårighet av banken.

5.3 Kostnader i förhållande till nytta

Landshypotek, Länsförsäkringar Bank och Finansinspektionen säger att implementeringen av Basel II har krävt stora resursinsatser från bankerna. Lind (2005) skriver att i en komplex bank är behovet av en IRK- metod större än i en mindre komplex bank eftersom banken i det senare fallet utsätts för färre risker. Implementeringskostnaderna av Basel II skiljer sig åt mellan de studerade bankerna. Länsförsäkringar Bank har valt att använda IRK- metoderna vid beräkning av både kredit- och operativ risk och säger att implementeringen krävt stora resurser och att det hittills kostat ett antal tiotals miljoner kronor. IRK-metoderna kräver avancerade IT-system vilka har blivit dyrare att implementera än det var tänkt (Ernst & Young, 2006). Landshypotek som också använder IRK-metoden kunde, till skillnad från Länsförsäkringar Bank, inte ge några siffror men säger att implementeringen har varit både tidskrävande och kostsam för organisationen. De två bankerna säger dock att det är initialkostnaderna som är höga och att kostnaderna kommer att minska när implementeringen är helt klar. Trots de höga implementeringskostnaderna anser både Länsförsäkringar Bank och Landshypotek att nyttan överstiger kostnaderna på sikt. Lind (2005) menar att alla regelverk i princip bör klara ett nytto- kostnadstest innan de utformas. Finansinspektionen tror att intresset för IRK-metoderna kommer att öka även för mindre banker trots deras begränsade resurser eftersom IT-systemen troligtvis kommer att bli billigare.

Till skillnad från ovan nämnda banker säger ICA Banken att inga stora kostnader lagts ner på beräkningsmetoderna eftersom de fortfarande använder de enkla metoderna. En annan orsak

till att kostnaderna varit relativt låga för banken beror på att den är relativt ny och som från start använde system där Basel II komponenter ingick. Därför har banken inte påverkats i lika stor utsträckning av övergången som övriga banker.

5.4 Omorganisering

Enligt DeLoach (2000) kan företag lättare identifiera och hantera sina risker innan de uppkommer om företaget har en samordnad riskhantering. En medveten riskhantering gör i sin tur att ett företags värde ökar. Enligt Finansinspektionen (2006) bör banker inrätta en enhet för riskhantering skild från affärsverksamheten vilket de studerade bankerna har gjort. Finansinspektionen säger att Basel II projektet har lett till en organisatorisk uppstramning när det gäller riskhantering vilket har medfört att bankernas kreditbedömning och riskhantering förbättrats. Att en organisatorisk uppstramning skett har även författarna till denna uppsats observerat då införandet av Basel II har lett till en viss omorganisering av de studerade bankerna. Länsförsäkringar har infört en riskkommitté vars uppgift är att analysera och kontrollera de risker banken kan drabbas av. För att kunna göra detta erhåller kommittén rapporter från de spridda bankkontoren som sedan granskas och analyseras. Tidigare hade ICA Banken olika grupper som såg över riskerna men i och med Basel II:s införande har banken inrättat en riskkommitté där en samlad bedömning av hela organisationens risker görs. En samlad riskuppfattning anses förbättra kontrollen av de risker banken utsätts för. Genom att det bildats en central riskkontrollenhet menar ICA Banken att riskerna i organisationen kommuniceras på ett bättre sätt än tidigare och därigenom har riskhanteringen förbättrats. Landshypotek bildade redan 2005 en riskkontrollenhet som separerar kontrollerande och verkställande funktioner.

5.5 Information och genomlysning

Tredje pelaren ställer krav på information och genomlysning och är enligt Finansinspektionen en förtroende fråga för företag och banker. Banker måste offentliggöra information gällande sin riskhantering och kapitaltäckning till kunder, investerare och andra motparter. Lind (2005) menar att informationskravet skiljer sig mycket mellan banker och länder. De undersökta bankerna har hunnit olika långt med implementeringen av tredje pelaren. Av de tre bankerna är det bara ICA Banken som anser sig uppfylla informationskravet från Finansinspektionen. ICA Banken säger att svenska banker redan innan införandet av Basel II hade en öppen redovisning vilket har gjort det lättare att uppfylla informationskravet jämfört med andra internationella aktörer. Eftersom banken inte implementerat några avancerade beräkningsmetoder har arbetet med pelare tre inte varit särskilt krävande. Länsförsäkringar Bank och Landshypotek håller i skrivandets stund på att implementera tredje pelaren varför de inte kunde uttala sig om vilka effekter kravet har på banken. Landshypotek säger dock att Basel II medför ett bättre genomlysningskrav vilket gynnar konkurrensen på den finansiella marknaden. Banken anser sig uppfylla en stor del av kravet genom informationsgivningen i delårsrapporter och årsredovisningar då Sverige redan har, som tidigare nämnts, öppen redovisning.

5.6 Framtida effekter

Basel II:s främsta syfte är att förhindra finansiell instabilitet. Danielsson et al. (2001) menar dock att regelverket inte tar hänsyn till konjunktursvängningar och kommer därför att påverka den finansiella stabiliteten negativt. Riksbanken menar att banker bidrar till

konjunktursvängningar genom att öka utlåningen vid högkonjunktur och minska den vid lågkonjunktur. Under lågkonjunkturer ökar bankens kapitalkrav på grund av växande kreditrisker. Detta kan leda till att banken minskar sin utlåning då den behövs som mest vilket ökar procyklikalitet och förstärker konjunktursvängningen (Finansiell Stabilitet, 2004:1). Finansinspektionen säger att eftersom regelverket syftar till att ge en tydligare koppling mellan kapitaltäckningskraven och de risker banken utsätter sig för är det oundvikligt att detta i viss mån får en procyklisk effekt. De säger dock att det är för tidigt att uttala sig om vilken betydelse detta kommer att ha på samhällsekonomin. Finansinspektionen säger vidare att en värdering måste göras av hur de destabiliserande effekterna förhåller sig till de stabiliserande effekterna. Avsaknad av kapitaltäckningskravet skulle innebära en sämre prissättning av risker samt en högre risknivå vilket skulle kunna bidra till finansiella störningar med kännbara effekter för samhällsekonomin. Vid konjunktursvängningar påverkar Basel II framförallt de banker som använder sig av IRK- metoden. Riskvikterna för olika utlåning för de banker som använder schablonmetoden påverkas inte i samma mån. Detta håller även ICA Banken med om som menar att de inte påverkas nämnvärt av konjunktursvängningar eftersom schablonmetoden ger en kapitalbas som täcker eventuella förluster vid en lågkonjunktur. Länsförsäkringar Bank säger att konjunktursvängningarna kommer att påverka riskberäkningen eftersom de använder interna metoder. En lågkonjunktur leder till prisnedgång på fastigheter vilket drabbar Länsförsäkringar Bank då bostadslån är en viktig del av den totala utlåningen. ICA Banken säger däremot att de inte påverkas nämnvärt av konjunktursvängningar eftersom schablonmetoden ger en kapitalbas som täcker eventuella förluster vid en lågkonjunktur.

Gällande ytterligare framtida effekter säger Länsförsäkringar Bank och Landshypotek att prissättningen kommer att ändras och att bättre kunder kommer att erbjudas bättre priser. Forsell & Lönnqvist (2004) skriver att kreditinstituten kommer att få en förbättrad insikt i vad de tjänar pengar på samt hur produkter och tjänster skall prissättas med hjälp av riskjusterad prissättning. Detta kommer att sänka priserna för bra krediter och höja priserna för sämre krediter vilket också framgick i studiens intervjuer.

6 Slutsats och diskussion

I det här kapitlet presenteras slutsatser som baseras på analysen i det föregående kapitlet. De forskningsfrågor som ställdes i uppsatsens första kapitel kommer att besvaras. Avslutningsvis ges förslag till vidare forskning.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

Författarna inleder det avslutande kapitlet med att återge studiens syfte och frågeställningar för att påminna och förenkla för läsaren att ta till sig de kommande slutsatserna. Uppsatsens syfte var att;

... undersöka hur mindre banker på den svenska marknaden påverkas av Basel II.

De frågor som författarna avser att besvara och som varit utgångspunkt för den empiri som insamlats är följande:

- ✓ *Vilka effekter har Basel II på mindre banker?*
- ✓ *Kommer mindre banker att missgynnas av regelverket?*

Den här studien har visat att effekterna av Basel II skiljer sig åt mellan de studerade bankerna. Skillnaden beror på vilka beräkningsmetoder bankerna valt att använda. Uppbyggnaden av de interna riskmätningssystemen är problematisk på grund av brist på historisk data men också resurskrävande eftersom de framförallt kräver sofistikerade IT-system. De banker som implementerat den avancerade IRK-metoden i hushållsportföljen är mycket positiva till valet. Detta beror på att portföljen är diversifierad vilket medför att de kan sänka kapitalkraven ytterligare. ICA Banken har inte påverkats av Basel II i lika hög grad som övriga banker. Banken är relativt ny på marknaden och har valt att använda resurserna till bland annat expansion istället för implementering av interna beräkningsmetoder. Banken har på så sätt lyckats undvika implementeringsvårigheter och höga kostnader som uppstår i samband med detta.

En annan effekt av Basel II är hänsynstagandet till operativa risker. Enligt de nya reglerna är banker skyldiga att beräkna kapitalkravet för operativa risker eftersom dessa kan vara tillräckligt stora för att hota den finansiella stabiliteten. De banker som använder IRK-metoden vid beräkning av operativa risker kan sänka kapitalkravet ytterligare. Samtliga banker har dock hunnit olika långt med implementeringen av beräkningsmetoder för operativa risker. Detta beror på att flera banker i första hand prioriterat kreditriskhanteringen.

En annan förändringseffekt är att banker inrättat riskkontrollenheter utanför affärsverksamheten som ökat riskmedvetenhet hos de tre studerade bankerna. Riskkontrollenheten ansvarar för kreditrisk, marknadsrisk och operativ risk men också för övriga risker som inte ryms i pelare ett. Detta bidrar till en förbättrad riskhantering som i sin tur ökar effektiviteten och stabiliteten i det finansiella systemet. Samtliga banker är överens om att riskmedvetenheten har ökat i och med pelare två som ställer krav på kapitalbedömning och tillsyn. Det ökade samarbetet med Finansinspektionen fungerar bra trots de höga kraven som ställs på bankerna.

IRK-metoderna har gjorts mer riskkänsliga och mäter således kapitalkravet med större precision än tidigare. Prissättningen kommer troligtvis att förändras i framtiden. Lågrisk kunder kommer därmed att erbjudas bättre räntepreiser vilket ökar utlåningen. Bankerna kommer sannolikt att bli mer selektiva i sina kundval för att reducera risken för fallissemang.

Eftersom tredje pelaren fortfarande befinner sig i en övergångsfas är det svårt att uttala sig om dess effekter på de studerade bankerna. Mycket av informationen offentliggörs dock redan i årsredovisningar och delårsrapporter vilket troligtvis innebär att effekterna inte kommer att bli så omfattande.

Enligt kritiken i kapitel tre kommer Basel II att påverka konjunktursvängarna vilket i sin tur påverkar bankerna. För banker som använder schablonmetoden kommer effekterna troligtvis inte att bli lika påtagliga som för banker med IRK-metoder. Detta beror på att schablonmetoden ger ett högre kapitalkrav än vad som krävs. Med IRK-metoderna avser bankerna att sänka kapitalkravet så mycket som möjligt vilket gör att det räcker med en liten händelse för att utlösa en finansiell kris.

Avslutningsvis anser författarna inte att mindre banker missgynnas av Basel II. Banker har möjlighet att välja den mest lämpade beräkningsmetoden utifrån den egna verksamheten. Samtliga banker som valt att implementera dyra interna beräkningsmetoder har vägt kostnaderna i förhållande till nytta och har kännedom om vilka metoder som passar dem bäst. Trots höga initialkostnader i form av IT-system och tolkning anser IRK-bankerna att nyttan överstiger kostnaderna. Banker som i dagsläget använder enklare beräkningsmetoder kan missgynnas i framtiden eftersom de inte konkurrerar på samma villkor som IRK-banker. Därför finns incitament även för dessa banker att övergå till IRK-banker. Huruvida banker missgynnas av regelverket beror snarare på verksamhetens riskprofil och datatillgänglighet än på bankens storlek.

6.2 Förslag till vidare forskning

I denna studie har författarna endast fokuserat på hushållsportföljen i mindre banker vilket innebär att övriga portföljer är potentiella områden för vidare forskning, som till exempel företagsportföljen. För närvarande befinner sig de flesta företag och banker i en övergångsperiod till Basel II. Därför kan det vara av intresse att genomföra en likartad studie som denna om ett par år när implementeringen är fulländad. I den här studien har vi använt oss av en kvalitativ metod. Det kan även vara av intresse att med hjälp av en kvantitativ studie undersöka bankernas beräkningsmetoder.

Litteraturoversikt

Publicerade källor

Allen, L, Boudoukh, J och Saunders, A (2004). *Understanding market, credit, and operational risk*. Oxford: Blackwell Publishing.

Backman, J (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Banker i Sverige (2007). Faktablad om svensk bankmarknad. Svenska Bankföreningen.

Best, P (1998). *Implementing value at risk*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd

Bischofberger, A (2003). *Basel II – Implications for banks and banking markets*. Zurich: Credit Suisse, Economic & Policy consulting.

Chernobai, A, Rachev S-T. & Fabozzi, F (2007). *Operational risk- A guide to Basel II Capital requirements, models and analysis*. John Wiley & Sons Inc

Danielsson, J, Embrechts, P, Goodhart, C, Keating, C, Muennich, F, Renault, O, & Shin, H (2001). *An Academic response to Basel II*. Financial Markets Group research. London: London School of Economics.

Eriksson, L-T & Wiedersheim-Paul, F (1999). *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber.

Europeiska unionens officiella tidning (2005). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sv/oj/2005/c_234/c_23420050922sv00080013.pdf

Falkman, H (2002). *Bankrörelse – Risker och riskhantering*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Fabi, F, Laviola, S och Reedtz, P (2005). The new capital accord and banks' lending decisions. *Journal of Financial Stability*, vol. 1:4.

Finansinspektionens författningssamling, 1998:29.

Forsell, Jan & Lönnqvist, Per (2004). Basel II medför stora krav- och möjligheter för bankerna, Balans, vol 5

Hakenes, H & Schnabel I (2004). *Bank size and risk-taking under Basel II*.

Holme, M & Solvang, B (1998). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen Dag-Ingvar (2002). *Vad, hur och varför – Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Katchova, A & Barry, P (2005). The new Basel capital accord: implications for US agricultural lenders. *Choices- the magazine of food, farm and recourse issues*, 1st quarter.

Lang, W, Mester, L och Vermilyea, T (2007). *Competitive effects of Basel II on US bank credit card lending*. Pennsylvania: The Wharton School, University of Pennsylvania.

Power, M (2003). *The invention of operational risk*. London: London School of Economics.

Svensson, B (2003). Redovisningsinformation för bedömning av små och medelstora företags kreditvärdighet

Trost, J (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wahlström, G (2007). *Risk measurement: the case of Basel II in Sweden*. Lund: Lund University: School of Economics and Management.

Elektroniska källor

Bank for international settlements (1988). International convergence of capital measurement and capital standards. Tillgänglig: <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf?noframes=1>

Bank for International Settlements (2000). Credit Ratings and Complementary Sources of Credit Quality Information. Tillgänglig: <http://www.bis.org/publ/bcbs72a.pdf?noframes=1>

Bank for international settlements (2005). *An explanatory on the Basel II IRB risk weight functions*. Tillgänglig: <http://www.bis.org/bcbs/irbriskweight.pdf>

Ernst & Young (2006). Basel II angår alla. Tillgänglig: [http://www.ey.com/Global/Assets.nsf/Sweden/EYE0406_10-11/\\$file/EYE0406_10-11ny.pdf](http://www.ey.com/Global/Assets.nsf/Sweden/EYE0406_10-11/$file/EYE0406_10-11ny.pdf)

Europaparlamentet (2004). Protokoll om kreditvärderingsinstitutens roll och metoder. Tillgänglig: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-D/EP//TEXT+REPORT+A5-2004-0040+0+DOC+XML+V0//SV>

Finansdepartementet 1988:70. *Reformering och internationell anpassning av kapitalkravet i Svenska kreditinstitut*. Stockholm.

Finansiell Stabilitet (2002). Sveriges Riksbank publikation 2002:1

Finansiell Stabilitet (2002). Sveriges Riksbank publikation 2002:2

Finansiell Stabilitet (2004). Sveriges Riksbank publikation 2004:1.

Finansinspektionen (2001). *Riskmätning och kapitalkrav*. Tillgänglig: http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2001/rapport2001_1.pdf

Finansinspektionen (2002). *Riskmätning och kapitalkrav II*. Tillgänglig: http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2002/rapport2002_8.pdf

Finansinspektionen (2003). *Baselkommitténs undersökning om effekterna av de nya kapitaltäckningsreglerna*. Tillgänglig: http://www.finansinspektionen.fi/Swe/Publicerat/Tillsynsmeddelanden/2003/4_2003.htm

Finansinspektionen (2005). *Företagens interna kapitalutvärdering*. Tillgänglig: http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2005/Rapport2005_8.pdf

Finansinspektionen (2006). Operativa risker-företagens hantering och FI:s rekommendationer. Tillgänglig: http://www.fi.se/upload/20_Publicerat/30_Sagt_och_utrett/10_Rapporter/2006/Rapport2006_18.pdf

Finansinspektionen (2007). *Att mäta kreditrisk - erfarenheter från Basel 2*. Tillgänglig: http://www.fi.se/upload/30_Regler/50_Kapitaltackning/10_Kreditrisk/att%20mata_kreditrisk.pdf

Kjellberg, M, Uhlmann, D, Zubac, I (2007). *Basel II - Det nya kapitaltäckningsverkets påverkan på de svenska nischbankernas kredit- och riskhantering*. Halmstad: Högskolan Halmstad.

Lind, G & Molin, J (1999). *Mot nya nationella och internationella bankregler*. 1999:3, Sveriges Riksbank. Tillgänglig: http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/pv99_3_artikel1.pdf

Lind, G (2005). *Basel II - Nytt regelverk för bankkapital*. Sveriges Riksbank. Tillgänglig: http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf

Lönerblad Mats (2001). Banker ställs inför nya kapitaltäckningskrav. Tillgänglig: <http://www.bankrattsforeningen.org.se/ledaren57.html>

SAS Institute Ab (2000). *Landshypotekets kunder de stora vinnarna på Basel II-anpassning*. Tillgänglig: <http://www.sas.com/offices/europe/sweden/pdf/Landshypotek.pdf>

Östberg, S-E., Hallqvist, N, Granskning av metoder för att mäta kreditrisk och operativ risk, Lagrådsremiss, 2005-03-23, Finansdepartementet.

Muntliga Källor

Magnus Andersson, kreditchef Länsförsäkringar Bank. Personlig intervju 2007-12-11

Hjalmarsson Thomas, kreditchef ICA Banken. Personlig intervju 2007-12-13

Hultlov Åsa, finansanalytiker Landshypotek. Telefonintervju 2007-12-28

Övriga Källor

Ericsson Britt, finansinspektör på Finansinspektionen. E-postintervju 2007-12-11

Årsredovisningar

Länsförsäkringar Bank 2006

ICA Bank 2006
Landshypotek 2006

Bilaga 1

Intervjufrågor till bankerna

- 1) Vad är Er position och vad har Ni för ansvarsområde
- 2) Vilka synbara effekter har ni hittills märkt av?
- 3) Vilken metod använder ni vid beräkning av kreditrisker och varför?
 - Om Schablonmetoden. Några planer på att börja ansöka om de mer avancerade? Varför?
 - Vad grundar sig valet på?
- 4) Hur behandlar ni operativa risker?
- 5) Hur tror Ni att nischbankerna utökade tjänsteutbud påverkar val av beräkningsmetod?
 - Utökat tjänsteutbud → Ökad riskexponering → behov av mer avancerade mätmetoder?
- 6) För- och nackdelar med IRK och schablonmetoden?
- 7) För- och nackdelar med Basel II?
- 8) Anser banken och Du själv att Ni kommer vinna eller förlora på implementeringen?
 - Hur?
- 9) När började ni anpassningen till Basel II?
- 10) På vilket sätt har ni upplevt svårigheter med implementeringen av B II?
- 11) På vilket sätt anser ni att kapitaltäckningskraven görs mer riskkänsligt i jämförelse med föregångaren – B I?
- 12) Om B II har lett till en förändring i organisationen, t.ex. omstrukturering?
- 13) Kostnader i förhållande till nytta?
- 14) Hur fungerar samarbetet med tillsynsmyndigheterna?
 - På vilket sätt anser Ni er konkurrera på samma villkor som övriga banker i och Basel II' s skärpa insynsregler.
- 15) Vilka konsekvenser tror Ni och banken Basel II har på sikt?
 - Ökat tjänsteutbud → utsättning för större risk? → använda avancerade metoder? → kostsam?
- 16) På vilket sätt uppfyller ni genomlysningsskraven enligt pelare 3? Vilka förändringar har gjorts sen tidigare?

– En studie av hur mindre banker påverkas av Basel II

- På vilket sätt anser Ni er ha förbättrat möjligheten för externa intressenter (kunder, investerare och andra motparter) att bedöma bankers finansiella styrka och riskprofil?

17) Är det något mer Ni vill tillägga som vi inte har tagit upp?

Bilaga 2

Intervjufrågor till Finansinspektionen

1. Vad är Er position och vad har Ni för ansvarsområde?
2. Hur stort är behovet av en ny reglering?
3. Vad har Basel II inneburit för mindre banker?
4. Vilka typer av banker väljer att använda schablon- respektive interna riskmättningsmetoder och varför?
5. För- och nackdelar med IRK- och schablonmetoden?
6. Hur tror Ni att nischbankernas ökade tjänsteutbud påverkar val av metod?
7. Tror Ni att mindre banker kommer att ansöka om att få använda de mer avancerade metoderna inom en nära framtid? Om ja, varför?
8. På vilket sätt påverkas nischbanker beroende på val av metod?
 - För- och nackdelar?
9. Hur har samarbetet mellan bankerna och Finansinspektionen förändrats?
10. På vilket sätt har tillsynsmyndigheternas roll ökat i och med införande av Basel II?
 - Hur har detta påverkat mindre banker?
11. Vilka svårigheter anser Ni att mindre banker kan uppleva vid implementeringen av Basel II?
12. På vilket sätt anser Ni att mindre banker är vinnare/förlorare på implementeringen av Basel II?
13. Enligt de nya kapitaltäckningsreglerna skall det tas hänsyn till de mindre/nischbankernas begränsade resurser. På vilket sätt sker detta?
14. Vilka incitament finns för dessa att på sikt implementera avancerade metoder och hur skapas dessa?
15. På vilket sätt förhåller sig nyttan till kostnaderna?
16. Vilka konsekvenser tror Ni att Basel II har på sikt för mindre banker?
17. På vilket sätt anser Ni att Basel II kommer att stoppa finansiell instabilitet?
18. Kommer de nya reglerna att påverka större respektive mindre banker på olika sätt? I så fall på vilket sätt?
19. Pelare tre behandlar genomlysning. På vilket sätt tror Ni detta kommer att påverka banker och dess arbetssätt?

20. Vad anser Ni att det finns för för- respektive nackdelar med Basel II?
21. På vilket sätt anser Ni att bankernas konkurrens villkor påverkas i och med Basel II skärpta insynsregler
22. Är det något mer Ni vill tillägga som vi inte har tagit upp?